Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Statistická analýza vývoje agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem a jeho dlouhodobé tendence

Katerina Jovinska

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Katerina Jovinska

Provoz a ekonomika

Název práce

1. **Statistická analýza vývoje agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem a jeho dlouhodobé tendence**

Název anglicky

2. **Statistical analysis of agrarian foreign trade development between the Czech Republic and the Poland and its long-term tendencies**

Cíle práce

Cílem práce je provést analýzu vývoje vzájemného agrárního obchodu mezi Českou republikou a Polskem od příjetí obou zemí do Evropské unie. Budou hledány relevantní faktory, které působily na různorodost položek českého agrárního vývozu/dovozu. Pomocí statistických metod budou popsány u některých ukazatelů dlouhodobé tendence včetně jejich predikce. Výsledkem práce bude formulace návrhů pro budoucí rozvoj vzájemných zahraničně-obchodních vztahů mezi oběma zeměmi.

Metodika

Podkladové údaje budou analyzovány pomocí metod z oblasti časových řad. Data budu čerpána z data- báze Českého statistického úřadu, z celní statistiky, z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR a Ministerstva zemědělství ČR.

Harmonogram:

Studium odborné literatury a odborných textů: 03/2017-09/2017 Předložení

konečné podoby literární rešerše: 10/2017

Výběr a zpracování dat: 08/2017-01/2018

Předložení konečné podoby bakalářské práce: 02/2018

Doporučený rozsah práce
30-50 stran

Klíčová slova
agrární zahraniční obchod, vývoz, dovoz, platební bilance, analýza časových řad

Doporučené zdroje informací
ARLT, J. ARLTOVÁ, M. Ekonomické časové řady. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN: 978-80-86946-85-6
BRČÁK, J. – STARÁ, D. – SEKERKA, B. *Makroekonomie – teorie a praxe.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
LUBOŠ, M. a kolektiv. Statistika pro ekonomy – aplikace. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN: 978-80-86946-40-5
MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. a kolektiv. Mezinárodní obchodní operace. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4874-0
SVATOŠ, M. a kolektiv. Zahraniční obchod. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2708-0 VÁCLAV, J. a kolektiv. Makroekonomie – 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s.,
2017. ISBN 978-80-271-0251-8
VARADZIN, F. B. Mezinarodní ekonomie (teorie světového hospodářství). Praha: Kamil Mařík – PROFESSIONAL PUBLISHING, 2013. ISBN 978-80-7431-116-1

Předběžný termín obhajoby
2018/19 ZS – PEF (únor 2019)

Vedoucí práce
doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště
Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 15. 1. 2018

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.
Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.D

V Praze dne 13. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Statistická analýza vývoje agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem a jeho dlouhodobé tendence" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2019 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala nejprve vedoucí své bakalářské práce doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za pomoc a rady při zpracování své bakalářské práce. Dále bych ráda využila příležitosti a poděkovala všem, kteří mě při mém studiu a zpracování závěrečné práce podporovali.

Statistická analýza vývoje agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem a jeho dlouhodobé tendence

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá agrárním zahraničním obchodem České republiky mezi Českou republikou a Polskem v letech 2004-2018.

Ve vlastní práci je pomocí časových řad nejprve analyzován celkový zahraniční obchod České republiky a následně srovnání s celkovým agrárním zahraničním obchodem České republiky. Dále je analyzován vývoj agrárního vývozu a dovozu pouze mezi Českou republikou a Polskem. K tomuto jsou provedeny statistické výpočty a pro budoucí vývoj je provedena predikce. Změny ve vývoji časových řad jsou porovnány za pomoci bazických a řetězových indexů. V závěru práce jsou popsány vývoje agrárního zahraničního obchodu České republiky s Polskem a jsou uvedena doporučení pro budoucí vývoj.

Klíčová slova: zahraniční obchod, agrární obchod, vývoz, dovoz, bilance zahraničního obchodu, teritoriální struktura, komoditní struktura, Česko, Polsko, Evropská unie

Statistical analysis of agrarian foreign trade development between the Czech Republic and the Poland and its long-term tendencies

Summary

This bachelor thesis deals with agrarian foreign trade of the Czech Republic between the Czech Republic and Poland in 2004-2018.

In his own work, the time series first analyzes the overall foreign trade of the Czech Republic and the subsequent comparison with the overall agrarian foreign trade of the Czech Republic. Furthermore, the development of agrarian exports and imports between the Czech Republic and Poland is analyzed. To do this, statistical calculations are made and a prediction is made for future development. Changes in the development of time series are compared using basic and chain indices. The conclusion of the thesis describes the development of agrarian foreign trade of the Czech Republic with Poland and recommendations for future development.

Keywords: foreign trade, agrarian trade, export, import, foreign balance trade, territorial structure, commodity structure, Czech Republic, Poland, European Union

Obsah

1. Úvod 12
2. Cíl a metodika bakalářské práce 13
2.1. Cíl práce 13
2.2. Metodika 13
2.3. Použité statistické výpočty ve vlastní práci 14
3. Teoretická východiska 17
3.1. Pojem agrární zahraniční obchod 17
3.1.1. Zahraniční obchod 17
3.1.2. Hodnocení zahraničního obchodu 18
3.1.3. Příčiny existence mezinárodního obchodu 19
3.1.4. Teritoriální a komoditní struktura 21
3.1.5. Agrární zahraniční obchod 21
3.1.6. Faktory, které ovlivňuji vývoz, dovoz a čistý vývoz v dané ekonomice 22
3.2. Zahraničně-obchodní politika 23
3.2.1. Autonomní prostředky obchodní politiky 24
3.2.2. Smluvní prostředky obchodní politiky 24
3.3. Společná zemědělská politika 25
3.4. Potravinové právo 26
3.5. Potravinový trh v ČR 28
3.5.1. Kvalita potravin 28
3.5.2. Bezpečnost potravin 30
3.5.3. Označování potravin 31
3.5.4. Země původu 32

3.6. Sběr a zpracování dat ve statistice zahraničního obchodu 33
3.6.1. Extrastat 34
4. Vlastní práce 35
4.1. Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky 35
4.1.1. Postavení AZO v bilanci ZO ČR 35
4.2. Teritoriální struktura AZO 39
4.2.1. Agrární vývoz podle skupin zemí 39
4.2.2. Agrární vývoz do jednotlivých zemí 40
4.2.3 Agrární dovoz podle skupin zemí 41
4.2.4. Agrární dovoz z jednotlivých zemí 42
4.3. Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem 43
4.3.1. Vývoj celkového agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem 43
4.3.2. Komoditní struktura AZO 44
4.3.3. Negativní zprávy spojené s polskými potravinami 45
4.4. Elementární charakteristiky vývoje 47
4.4.1. Výběr vhodného modelu pro predikce budoucího vývoje AZO s Polskem 48
4.4.2. Predikce budoucího vývoje hodnot vývozu a dovozu 48
4.4.3. Zhodnocení výsledků AZO a návrhy pro jeho další rozvoj 50
5. Závěr 52
6. Seznam použitích zdrojů: 54
7. Přílohy 57

Seznam tabulek

Tabulka č.1 - Vývoj ZO a AZO v letech 2004 až 2018 a podíl na celkovém ZO (v mil. Kč) ……36

Tabulka č.2 – Základní ukazatele vývoje AZO v letech 2004 až 2018 v mil. Kč ……...38

Tabulka č.3 – Porovnání agrárního vývozu a dovozu celkového ZO a AZO v letech 2004–2018 ……39

Tabulka č.4 – Teritoriální skladba agrárního vývozu ČR v letech 2013 až 2017 (v %) ……..40

Tabulka č.5 – Teritoriální skladba agrárního dovozu ČR v letech 2013 až 2017 (v %) ……..41

Tabulka č.6 – Vývoj AZO mezi Českem a Polskem v letech 2004–2018 (v mil. Kč) ……44

Tabulka č.7 – Vývoj vývozu do Polska u komodit s nejvyšším podílem na celkovém vývozu (v %) ……..45

Tabulka č.8 – Vývoj dovozu z Polska u komodit s nejvyšším podílem na celkovém dovozu (v %) ……45

Tabulka č. 9 - Elementární charakteristiky vývozu a dovozu (v mil. Kč) ……47

Tabulka č.10 – Trendové rovnice a indexy determinace ……..……48

Tabulka č. 11 – Predikce budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Polskem v letech 2019-2021 (v mil. Kč) .....……..49

Seznam grafů

Graf č.1 – Vývoj AZO v letech 2004 až 2018 v mil. Kč ……..37

Graf č. 2 – Vývoj agrárního vývozu ČR do vybraných zemí v letech 2013 až 2017 (v mil. Kč) ……41

Graf č.3 – vývoj agrárního zahraničního dovozu z vybraných zemí v letech 2013 až 2017(v mil. Kč) ……42

Graf č. 4 Predikce vývozu do Polska (v mil. Kč) ……...49

Graf č.5 – Predikce agrárního dovozu z Polska (v mil. Kč) ……50

Seznam použitých zkratek

AZO Agrární zahraniční obchod
ČR Česká republika
ČSÚ Český statistický úřad
EU Evropská unie
SOP Společná obchodní politika
SVS Státní veterinární správy
SZP Společná zemědělská politika
WTO Světová obchodní organizace
ZO Zahraniční obchod

1. Úvod

Zahraniční obchod obecně a s ním spojené vztahy mezi ekonomikami států jsou podstatným a základním kamenem pro správné fungování ekonomik téměř všech států po celém světě. Hospodaření státu je omezeno nedostatkem zdrojů i rozsahem trhů. Proto je zahraniční obchod jednou z nejvýznamnějších složek prosperity zemí. To platí zvláště pro Českou republiku. Ta díky své poloze v srdci Evropy byla již historicky místem, kde se křížily obchodní cesty, a tak se aktivně účastnila těchto mezinárodních obchodů. Samozřejmě měla Česká republika i jednu velkou nevýhodu – neměla a nemá přístup k moři. To je jedním z hlavních důvodů, proč je pro Českou republiku zahraniční obchod, a to nejen agrární, klíčový.

Agrární zahraniční obchod má velmi významnou roli ve všech zemích. Ekonomika každého státu je mimo jiné postavena na dobře fungujícím agrárním trhu. Změna, která nastane ve vývoji obchodu se zemědělskými zbožím, může do značně míry ovlivnit i ostatních sféry nejen zemědělství, ale i ostatní ekonomické obory státu.

Po vstupu České republiky do Evropské Unie agrární zahraniční obchod zaznamenal řadu výhod, zejména ve formě zvýšení příjmů a životní úrovně, vyšších výkupních cen a rozšíření a zjednodušení možnosti agrárního vývozu. Zároveň se český zemědělský sektor vystavil přímé konkurenci dalších 27 států. Od vstupu do EU má agrární zahraniční obchod povinnost řídit se Společnou zemědělskou politikou, která sleduje, reguluje a kontroluje mezinárodní zemědělský trh všech členských států. Všechny státy mají společnou povinnost řídit se a dodržovat právní rámec, který tato politika stanovuje. Podmínky pro hospodaření, včetně podpor z rozpočtu EU, se však pro jednotlivé státy liší.

Důvodem k tomuto výběru, je zájem o rozbor vývoje vzájemného agrárního trhu s Polskem, který je spojen s častými nepříznivými aférami, týkajícími se především kvality a bezpečnosti agrárního zboží na českém trhu, které mají původ právě v Polsku.

2. Cíl a metodika bakalářské práce

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je provést analýzu vývoje vzájemného agrárního obchodu mezi Českou republikou a Polskem v letech 2004 až 2018. Analýza bude probíhat v rámci výsledků celkového českého agrárního obchodu s Polskem. Pomocí statistických metod budou popsány u některých ukazatelů dlouhodobé tendence a bude provedena predikce dalšího vývoje agrárního obchodu mezi těmito zeměmi. Výsledkem práce bude formulace návrhů pro budoucí rozvoj vzájemných zahraničně-obchodních vztahů mezi oběma zeměmi a budou hledány relevantní faktory, které působí na tyto obchodní vztahy.

2.2. Metodika

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První je teoretická část, která byla vypracována na základě informací z odborných publikací z ověřených internetových zdrojů a z dat získaných z Českého statistického úřadu. V první řade vysvětluje pojem význam a funkce zahraničního obchodu. Dalé specifikuje agrární zahraniční obchod a právní legislativu s tím související. Součástí teoretického východiska je představení potravinového práva a vysvětlení pojmů, jako jsou kvalita a bezpečnost produkce a údaje uvedené na potravinách. Poslední kapitola teoretické části je sběr a zpracování dat ve statistice.

Druhou částí je vlastní práce, která zahrnuje analýzu vývoje celkového agrárního obchodu České republiky. Hlavní část je analýza časové řady agrárního obchodu s Polském, získané z databází Českého statistického úřadu. Rovněž je zde znázorněn celkový vývoj agrárního obchodu mezi těmito zeměmi. V této části jsem pracovala se statistickými metodami pro výpočet elementárních charakteristik.

2.3. Použité statistické výpočty ve vlastní práci

Elementární charakteristiky

Pro popis dynamického vývoje jednotlivých ukazatelů jsou v práci použity elementární charakteristiky.

- **Diference prvního řadu –** diference absolutní, které popisují změnu mezi obdobím v absolutním tvaru:

$$d_{1i} = y_i - y_{i-1}$$

V práci byla využita první diference k hodnocení absolutních přírůstků.

- **Koeficient růstu –** vyjadřuje změny v relativním tvaru. Jedná se tedy o poměr mezi daným a předchozím členem řady, ve tvaru:

$$Ki = \frac{y_i}{y_{i-1}}$$

Jeho procentuálním vyjádřením lze získat ukazatel – **tempo růstu.**

- **Průměrné tempo růstu –** což je průměr hodnot tempa růstu mezi jednotlivými roky, vyjádřeno ve vztahu:

$$k = (k_2 * k_3 * \dots * k_n)^{1/n-1}$$

- **Bazický index –** který porovnává hodnoty ukazatele základního období a současného, je vyjádřen ve tvaru:

$$kt = \frac{yt}{yo}$$

kde y_t je hodnota současného období a y_0 hodnota základního (bazického) období.

Časové řady je možno dělit na:

- **Časové řady okamžikové –** ty se vztahují k určitému časovému okamžiku nebo datu
- **Časové řady intervalové** – které analyzují řadu hodnot v určitém rozmezí

Modelování časové řady

Modelování časové řady je založeno na podstatě dynamického faktoru, kterým je čas. Modely lze nazývat jako jednorozměrné a jsou sestaveny na základě klasického modelu. Model je vyjádřen vztahem:

$$Y_t = (t,\varepsilon_t),$$

kde proměnná y_t představuje hodnotu ukazatele v čase t=1,2.3…n a ε_t je hodnota náhodné složky.

Trendová složka – tato složka představuje tendenci vývoje z dlouhodobého hlediska. Může být rostoucí, klesající nebo neměnná (konstantní). Trend časové řady lze popsat pomocí matematických funkcí. Nejčastěji používanými trendovými funkcemi jsou:

- **Funkce lineární** $y'_t = a+bt$
- **Funkce kvadratická** $y'_t = a+bt+ct^2$
- **Funkce exponenciální** $y'_t = ab^t$

kde t je časová proměnná a a,b,c, jsou parametry trendové funkce.

Nejvhodnější model je vybrán na bázi metody nejmenších čtverců. Touto metodou jsou poté odhadnuty parametry trendové funkce, která je následně použita k predikci vývoje.

Metoda nejmenších čtverců

Metodou nejmenších čtverců se hledá minimum ze vztahu:

$$\sum_{t=1}^{n}(yt - y't)\,2$$

kde yt jsou skutečně hodnoty vývoje a y´t jsou hodnoty získané (předpokládané).

Pro základní trendové funkce se ověří její vhodnost k použití pro budoucí predikce. Mezi ukazatele vhodného modelu patří index determinace, kterým je model testován v této práci.

- **Index determinace –** udává hodnotu, která čím blíže je jedné, tím jednoznačněji určuje, že model vhodně popisuje vývoj časové řady.

$$I^2 = 1 - \frac{\sum(yt-y't)2}{\sum(yt-\ddot{y})2}$$

Kde y je aritmetický průměr skutečných hodnot a I^2 se nachází v intervalu <0;1>

Extrapolace

Na základě vybrané trendové funkce, která byla otestována a byla určena jako vhodná k použití pro další predikci, lze vypočítat bodový či intervalový odhad budoucího vývoje.

- Bodová předpověď – vykazuje odhadovanou hodnotu pro jeden konkrétní rok. Určí se dosazením časové proměnné n + k, která je předpovídaná. Při tom k je počet roků, které jsou předpovídány.

3. Teoretická východiska

3.1. Pojem agrární zahraniční obchod

3.1.1. Zahraniční obchod

Dělba práce, která existovala již v prvobytně pospolné společnosti, vyvolala potřebu směňovat a později prodávat a nakupovat výrobky, které si lidé sami vyrobili, za jiné, jež vyrobit neuměli nebo nemohli pro nedostatek zdrojů. Obchod je jednou z nejzákladnějších přirozeností lidského druhu. Obchod je také hlavní silou, která měla a má vliv na průběh světových dějin, na rozvoj kultury, vědy, techniky, či na šíření náboženství (Jurečka,2017).

Vývoj lidské společnosti je provázen tisíciletou historií vzájemného obchodování a směňování. S postupem času, jak docházelo k vytváření jednotlivých státních celků a národních ekonomik, nabýval obchod a směna stále větších rozměrů i na mezinárodní úrovni (Jurečka,2017).

Mezinárodní (zahraniční) obchod je důležitý zejména proto, že rozšiřuje spotřební možnosti země a umožňuje dané zemi spotřebovat více statků, než kdyby se uzavřely hranice produktům z jiných zemí (Samuelson, 1995).

Otevřená ekonomika je ekonomika, která realizuje obchodní styky se zahraničím. Je pro ni typické obchodování se zbožím nebo službami se zahraničními subjekty, část domácí produkce je exportována do jiných zemí a část produkce, která je vyrobena v zahraničí, je importována a spotřebována na domácím trhu (Brčak, 2014).

Ve zjednodušeném pojetí se zpravidla předpokládá, že předmětem zahraničně-obchodní směny je ta část produkce, která převyšuje domácí poptávku a je tedy předmětem vývozu (exportu), nebo naopak ta část domácí poptávky, která není uspokojena tuzemskou produkcí a musí být doplněna dovozem (importem) (Mankiw,2000).

Zahraniční obchod je jednou ze součásti národního hospodářství jako celku a jako jeden integrovaný systém jej spojuje s jeho okolím prostřednictvím importních a exportních vazeb.

Proto, z makroekonomického hlediska, představuje zahraniční obchod, zastoupený čistým exportem, významnou složku hrubého domácího produktu země:

$$Y = C + I + G + NX$$

$$NX = Export – import$$

Y – Produkt země

C – Spotřeby domácností

I – Spotřeba firem (investice)

G – Spotřeba vlády (vládní výdaje)

NX – Spotřeba zahraničních subjektů (čistý export) (Svatoš,2012).

3.1.2. Hodnocení zahraničního obchodu

Pro hodnocení zahraničního obchodu v ekonomice každé země užívají se několik hledisek:

Efektivnost – to je snaha soustředit úsilí v exportní politice na ty výrobky, u nichž může země dosáhnout maximálních úspor společenské práce. Čím je ekonomika menší a tím otevřenější, tím by mělo být soustředění sil na udržení vývozuschopnosti vybraných výrobků důraznější (Beneš, 2004).

Proporcionalita – naprostá většina zemí má ekonomiku nekomplexní a jejich ekonomický rozvoj je diktován nezbytnosti zajistit potřebné zboží v zahraničí. Je jenom velmi málo zemí na světě, které mají dostatečně velký domácí trh a průmyslovou základnu, schopnou do značné míry autarkního, tzn. soběstačného vývoje. Jsou to země, které mají komplexní surovinovou základnu a jsou schopné pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby (Beneš, 2004).

Demonstrativní efekt – vývozní program každé země představuje určitou vizitku stavu a úrovně rozvoje výrobních sil dané země. A naopak, dovozní program znamená způsob řešení nejen problému proporcionality – to je opatření těch užitných hodnot, které z nejrůznějších důvodů zemi scházejí, ale také zajištění zrychlení rozvoje výrobních sil dovážející země. Jde tedy o určitou demonstraci světového technického designového módního trendu, který může působit

stimulačně na společenský a ekonomický pokrok. Zároveň je cílem i jistý transfer světových trendů, jakým může být například šíření ekologických prvků, bezpečnost práce, nové tendence v balení, náhrada energetických a využívání netradičních zdrojů a podobně (Beneš, 2004).

Z národohospodářského hlediska existují v zásadě dva přístupy k zahraničnímu obchodu či k vnějším ekonomickým vztahům. Je to přístup pasivní, někdy nazývaný pasivní pojetí úlohy zahraničního obchodu v reprodukčním procesu, a přístup aktivní (Beneš, 2004).

U pasivního přístupu je kladen důraz na hledisko proporcionality ekonomiky, které má zajistit zahraniční obchod, s cílem dosáhnout plynulého reprodukčního procesu. Ekonomové, kteří toto pojetí prosazují, zdůrazňují především úlohu ZO při zajištění surovin, potravin, strojů a zařízení, která v zemi scházejí. Představitelé této ekonomické školy často charakterizují vývoz jako určité zlo, které je nezbytné podstoupit, aby stát získal devizové prostředky pro své dovozní potřeby (Beneš, 2004).

Aktivní pojetí úlohy zahraničně-obchodní politiky klade podstatný důraz na hledisko efektivnosti**.** Při tomto pojetí je snaha vlády orientovat ekonomiku na vývozuschopný program výroby zboží a poskytování služeb. Tato koncepce zpravidla vychází z liberalistického ekonomického pojetí, přičemž úlohou státu je vytvářet prostor pro vývozce a odstraňovat překážky, které se vývozcům mohou postavit do cesty mezi výrobou a umístěním na zahraničních trzích u finálního spotřebitele (Beneš, 2004).

3.1.3. Příčiny existence mezinárodního obchodu

Důvody vzniku mezinárodních obchodních vztahů jsou nepřeberné, od ekonomických přes sociální, až k politickým. Zaměřme se však pouze na ty nejvýznamnější faktory, které způsobují mezinárodní směnu (Jurečka, 2017).

Mezi vlivy na straně nabídky řadíme například rozdílnou vybavenost nerostnými surovinovými zdroji, klimatickými poměry, geografickou polohu (přístup k moři), předpoklady pro zemědělskou produkci a další rozdílné podmínky pro výrobu statků. Některé státy nemají dostatek určitých výrobků nebo výrobních surovin, proto tyto komodity dovážejí ze zahraničí.

Na druhé straně může nastat situace, kdy země mají přebytky své vlastní produkce nebo surovin a jsou ochotny je prodávat zahraničním zájemcům (Jurečka, 2017).

Dalším nabídkovým faktorem, který podporuje rozvoj mezinárodního obchodu, jsou úspory z rozsahu (z velkovýroby). Jedná se o situaci, kdy výrobce může rozšířením objemu výroby dosáhnout vyššího zisku, protože je při stále vyšším objemu produkce schopen snižovat průměrné náklady. Malý národní trh však brání dalšímu rozšíření výroby, neboť domácí poptávka je nasycena, a tak se firma snaží vyvážet přebytky svého zboží do zahraničí (Jurečka, 2017).

Mezi poptávkové faktory ovlivňující mezinárodní obchod můžeme zařadit například rozdílné preference spotřebitelů v různých zemích, které jsou schopny vyrábět stejné nebo velmi podobné produkty, a přesto mezi nimi probíhá směna (Jurečka, 2017).

Existenci mezinárodního obchodování vysvětluje například teorie absolutních výhod. Absolutní výhody země dosahuje tehdy, pokud dokáže vyrábět dané zboží s absolutně nižšími náklady (neboli s vyšší produktivitou) než ostatní státy. To znamená, že se stejným množstvím zdrojů dokáže vyrobit větší objem produkce než zahraniční konkurent a může toto zboží prodávat za nižší cenu než ostatní země. Pro danou zemi je pak výhodné se na výrobu daného zboží specializovat a dodávat je nejen na domácí trh, ale přebytky i vyvážet do zahraničí (Jurečka, 2017).

Komparativní neboli poměrná či srovnávací výhoda znamená, že země dokáže vyrobit s danými zdroji některého zboží relativně více než jiné země. Existence přínosů z obchodu pramení z toho, že se každá země specializuje na činnosti, ve kterých má nižší alternativní náklady. Tím ušetří zdroje a čas, které by jinak musela věnovat na výrobu jiných (méně výhodných) druhů zboží. Výsledkem specializace bude růst celkového objemu výroby všech produktů a prospěch ze zvýšené produkce bude rozdělen mezi všechny zúčastněné země (Jurečka, 2017).

3.1.4. Teritoriální a komoditní struktura

Pro usnadnění práce se statistikami je třeba znát příslušné číslo skupiny a položky celního sazebníku. Ve velmi hrubém členění má Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (Standard International Trade Clasification – SITS), užívaná prakticky ve všech zemích OECD, deset jednomístných tříd, které se dále člení na:

0 – Potraviny a živá zvířata
1 – Nápoje a tabák
2 – Surové materiály, nepožívatelné, s výjimkou paliv
3 – Nerostná paliva, maziva a příbuzné materiály
4 – Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
5 – Chemikálie a příbuzné materiály
6 – Tržní výrobky tříděné podle materiálu
7 – Stroje a přepravní prostředky
8 – Různé průmyslové výrobky
9 – Komodity a předměty obchodu nezatříděné (Beneš, 2004).

V rámci teritoriální struktury se projevuje závislost na historických vazbách, což jsou v podstatě vztahy mezi bývalými územími a koloniemi. Geografická poloha častokrát určuje, se kterými zeměmi daný stát obchoduje. Jde tedy v podstatě o princip, čím blíže je daný stát geograficky, tím výhodněji se s ním obchoduje, protože dopravní náklady na přepravu zboží jsou nízké (Cihelková, 2003).

3.1.5. Agrární zahraniční obchod

Definice agrárního zahraničního obchodu je analogická s definicí ZO, s tím rozdílem, že u agrární části zahraničního obchodu se jedná o obchod se zemědělskými produkty, potravinami a výrobky tabákového průmyslu (Mankiw,2000).
Agrární obchod nezajišťuje jen vývoz domácích zemědělských výrobků, ale na prvním místě stojí zejména potravinové zabezpečení na trhu domácím. Z tohoto důvodu je důležitá zaměřenost země na komodity, na jejichž produkci má vhodné půdně-klimatické podmínky a její schopnost zaměřit

se na dovoz komodit, u kterých země není schopna produkce, či není schopna tyto výrobky vyprodukovat s nízkými náklady (Svatoš, 2009).

Pro otevřenou českou ekonomiku je zapojení se do zahraničně obchodní výměny nezbytností. Obchod je nejen prostředkem k doplnění spotřeby a odbytu přebytků, ale je také významným nástrojem pro vyrovnávání výkyvů na trhu, způsobených různými vlivy. Pokud jde o obchod se zemědělskými a potravinářskými výrobky, musí se podnikatelé vypořádat s měnícími se obchodně politickými podmínkami, pohyby cen, měnícím se regulatorním prostředím, klimatickými vlivy a dalšími překážkami, které jim ztěžují uplatnění ve vysoce konkurenčním prostředí zahraničních trhů (Ministerstvo zemědělství, 2013).

Cesty k úspěšnému zvládnutí takových výzev jsou naznačeny v řadě strategických materiálů, které byly přijaty na vládní úrovni, a rovněž koncepcí, které zpracovává Ministerstvo zemědělství. Jedním ze způsobů, jak obstát v mezinárodní konkurenci, je také větší diverzifikace vývozu zemědělských a potravinářských výrobků a orientace na export kvalitních výrobků s vysokou přidanou hodnotou (Ministerstvo zemědělství, 2013).

Ministerstvo zemědělství v jednáních na všech úrovních usiluje o vytvoření co nejlepších podmínek pro realizaci českého agro-potravinářského obchodu. Nicméně, největší díl úsilí směřujícího k úspěšnému obchodování musejí odvést samotní podnikatelé (Ministerstvo zemědělství, 2013).

3.1.6. Faktory, které ovlivňuji vývoz, dovoz a čistý vývoz v dané ekonomice

Zahraniční obchod je ovlivňován mnoha faktory. Mezi nejvýznamnější z nich patří faktory: ekonomické, politické a sociální (tyto tři skupiny faktorů spolu s dalšími velmi výrazně formují charakter zahraničního obchodu a postoj jednotlivých ekonomik k zahraničně obchodní směně). Jsou to právě faktory politické, které mají, vedle ekonomických, nejzásadnější vliv na utváření podmínek zahraničního obchodu (Svatoš, 2012).

Hlavními faktory jsou:

1) preference spotřebitelů při rozhodování mezi domácím a zahraničním zbožím,

2) šíře spotřebitelské poptávky,
3) ceny zboží doma a v zahraničí,
4) měnový kurz, při kterém lidé mohou použít domácí měnu k nákupu zahraničí měny,
5) náklady na dopravu zboží z jedné země do druhé,
6) vládní politiky zaměřené na zahraniční obchod,
7) existence nadnárodních obchodních firem a korporací,
8) poptávka po nekompetitivních produktech (Svatoš, 2012).

Obecně lze konstatovat, že vývoj těchto faktorů v průběhu času vyjadřuje současně objem mezinárodního obchodu jako celku. Z hlediska zahraničního obchodu je důležitý stupeň otevřenosti ekonomiky. Ekonomika je otevřena v takové míře, v jaké směňuje statky, služby nebo výrobní faktory s ostatními zeměmi světa. Ukazatelem pro měření otevřenosti ekonomiky je pak podíl vývozu nebo dovozu dané země na jejím hrubém domácím nebo národním produktu (Svatoš, 2012)

3.2. Zahraničně-obchodní politika

Nástroje zahraničně-obchodní politiky tradičně nejvíce ovlivňovaly teritoriální a zbožní strukturu, objem a v menší míře i institucionální formy realizace zahraničního obchodu. Obchodní politika je součástí státní regulace vnějších ekonomických vztahů. V praxi každá obchodní politika osciluje mezi dvěma krajními principy, a to mezi protekcionismem (ochranářstvím) a liberalismem (svobodou obchodu). V souvislosti se zahraničně-obchodní politikou se dosti často setkáváme s pojmem diskriminace, což znamená používání různých zahraničně-obchodních překážek vůči jednotlivým zemím. V širším smyslu to vyjadřuje nerovné zacházení se stejným zbožím z různých zemí. Další pojem, běžný v souvislosti se zahraničně-obchodní politikou, je preference, což znamená poskytnutí výhod. Pojem preference a diskriminace se zpravidla váže k pojmu dvoustrannost, zatímco příznačným rysem mnohostrannosti je nediskriminace, respektive preference. Existuje mnohostrannost omezená,

která je spojena s integračními seskupeními, jejichž členové si vzájemně mezi sebou pomáhají odstranit překážky v obchodu, a tudíž se vzájemně preferují vůči sobě. Princip nediskriminace v širším slova smyslu je proto typický především v rámci mezinárodních organizací hospodářského charakteru, jejichž reprezentantem je Světová obchodní organizace – WTO (Beneš, 2004).

3.2.1. Autonomní prostředky obchodní politiky

Autonomní prostředky vycházejí především ze zájmů vlastní ekonomiky při respektování uzavřených smluv a dohod s jinými zeměmi (integracemi, organizacemi). Mohou působit pasivně (cla, kvantitativní restrikce, licenční řízení, devizové restrikce**)** a jejich cílem je omezit nebo dokonce zamezit přístupu zahraničních výrobků na domácí trh. Účelem je tedy chránit vnitřní trh před zahraniční konkurencí, která je zpravidla silnější a může mít na domácí výrobu nedozírné následky. Zároveň mohou tyto pasivní prostředky omezit vliv vnějších faktorů na vývoj obchodní bilance, a tím i celkové platební bilance. Podstatou aktivních prostředků je pomoc státu (nebo jiných orgánů státní správy) svým vývozcům. Existují aktivní prostředky, které jsou všeobecně tolerovány z hlediska etiky mezinárodního obchodu, přičemž arbitrem této etiky je WTO. Zároveň existují nástroje na podporu exportu, které jsou v přímém rozporu s ustanoveními WTO, a přesto se ve skryté formě uplatňují. Mezi standardní nástroje na podporu vývozu patří: vývozní subvence, vývozní prémie, úvěrování vývozu prostřednictvím státních organizací, státní záruky na úvěr, podpora výstav a veletrhů (Beneš,2004).

3.2.2. Smluvní prostředky obchodní politiky

Smluvní nástroje vstupují v platnost po dohodě s jinými zeměmi nebo skupinami zemí. Pro dosažení stability a předvídatelnosti jsou základním nástrojem mezinárodní obchodní smlouvy. Můžeme je rozdělit na bilaterální a multilaterální. Česká republika je členem EU a Světové obchodní organizace, musela tedy přijmout pravidla obchodu, která jsou stanovena v mnohostranných dohodách WTO. Členství v GATT přineslo České republice doložku nejvyšších výhod, která stanoví režim pouze pro bilaterální obchod se zbožím, které má původ ve smluvním státu.

Multilaterální smlouvy vytvářejí soubor závazků, povinností a práv pro členy EU a WTO, především pro oblast přístupu na trh v obchodu se zemědělskými a průmyslovými výrobky. Hlavní smlouvy, které uplatňovala Česká republika, byly např. Evropská dohoda mezi ČR a EU,

Středoevropská dohoda (CEFTA) a dohoda o volném obchodu mezi Lotyšskem, Litvou, Tureckem, Estonskem a Chorvatskem. V Evropské dohodě má zemědělský trh vlastní režim, kde preferenční výhody jsou zhruba na stejné úrovni a Evropská dohoda je symetrická (Fojtíková, 2009).

3.3. Společná zemědělská politika

Když v roce 1958 Římská smlouva vytvořila společný trh, bylo zemědělství všech šesti zakládajících států silně poznamenáno státními zásahy. Aby mohly být zemědělské produkty zahrnuty do volného pohybu zboží a aby zároveň mohly být zachovány veřejné zásahy do zemědělského odvětví, bylo třeba odstranit vnitrostátní intervenční mechanismy, jež byly neslučitelné se společným trhem, a přesunout je na úroveň Společenství. To byl základní důvod vzniku společné zemědělské politiky.

Přestože v současnosti již zemědělství představuje pouze malou část hospodářství rozvinutých zemí, a tedy i Evropské unie, státní intervence se v poslední době rozšířily o zemědělské politiky zaměřené na rozvoj venkova, které kromě tradiční hlavní funkce zemědělství, jíž je produkce potravin, podporují také další aspekty, jako je udržitelný rozvoj, boj proti změně klimatu, územní a krajinné plánování, diverzifikace a dynamika hospodářství venkova nebo výroba energie a biologických materiálů. Podpora veřejných statků, neboli nevýdělečných částí zemědělské činnosti, tedy takových, které nejsou tržně zhodnoceny, se v důsledku toho stala klíčovou složkou nejnovějších zemědělských politik a politik rozvoje venkova, tedy i SZP (Massot, 2018).

V Římské smlouvě bylo stanoveno pět cílů, které má její fungování naplnit:

- zvýšit produktivitu výroby
- zajistit přiměřenou životní úroveň pro zemědělce
- stabilizovat trhy
- zabezpečit dostatečné množství potravin pro obyvatelstvo
- poskytovat spotřebitelům potraviny za přiměřené ceny

Z cílů jsou odvozeny i její tři základní principy: jednotný trh, preference Společenství a finanční solidarita. Zemědělské produkty se tedy mohou volně pohybovat přes hranice členských států, je zajištěno jednotné vystupování navenek, producenti jsou chráněni před vnější konkurencí a výdaje na Společnou zemědělskou politiku (SZP) jsou hrazeny ze společných zdrojů (EUROSKOP, 2018).

3.4. Potravinové právo

Potravinové právo je souborem různých právních norem, které se váží k témuž předmětu, není samostatným právním odvětvím a z hlediska systematiky ho můžeme podřadit pod právo zemědělské, které z části spadá pod právo životního prostředí a z části pod právo trestní, správní, obchodní, občanské, finanční a evropské (EPRAVOCZ, 2013).

V návaznosti na ustanovení nařízení č. 178/2002 a v souvislosti s rozhodnutím Evropské komise o revizi komunitární legislativy směrem k jejímu zjednodušení se začaly připravovat a projednávat další návrhy právních norem. V této souvislosti se největší pozornosti těší tzv. „hygienický balíček“, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2006. Jedná se o zkratku pro čtyři nařízení a jednu směrnici, jejichž společným jmenovatelem je hygiena potravin a úřední kontrola:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004, ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin, v platném znění, je základním hygienickým předpisem, který stanovuje obecné hygienické předpisy pro všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin. Vztahuje se na všechny provozovatele potravinářského podniku s výjimkou zejména prvovýroby pro soukromé domácí použití, přípravy, manipulace a skladování v domácnostech, prodeje ze dvora.

Dále pak požaduje, aby provozovatel potravinářského podniku měl vytvořen a zaveden jeden nebo více stálých postupů, vycházejících ze zásad systému analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů (HACCP). Tento systém je považován za užitečný nástroj

k zajištění zdravotní nezávadnosti potravin a pokrmů. Zavedení systému může pomoci také ke snížení a minimalizaci ztrát, optimalizaci nákladů a ke zlepšení chodu provozu jako takového.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví specifické hygienické předpisy pro potraviny živočišného původu, v platném znění, navazuje na nařízení předchozí a stanovuje zvláštní požadavky pro potraviny živočišného původu, které představují specifické riziko pro lidské zdraví a u nichž je často hlášeno mikrobiologické a chemické riziko. Nařízení se vztahuje na nezpracované produkty a zpracované výrobky živočišného původu. Pokud není výslovně uvedeno jinak, nevztahuje se toto nařízení na potraviny obsahující ani výrobky rostlinného původu, ani zpracované výrobky živočišného původu.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004, ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanovují specifická pravidla pro organizaci úředních kontrol výrobků živočišného původu určených k lidské spotřebě, v platném znění. Ustanovení předpisu se vztahuje pouze na činnosti a osoby, na něž se vztahuje nařízení (ES) č. 853/2004. Tento postup by měl také umožnit provedení pilotních projektů, s cílem vyzkoušet nové přístupy při hygienických kontrolách masa. V nařízení se stanovují obecné principy pro provádění úředních kontrol v působnosti tohoto předpisu, včetně kvalifikačních požadavků na inspektory, provádějící tyto kontroly (eAGRI POTRAVINY, 2005).

K dalším stěžejním předpisům, které je třeba zmínit ve vztahu bezpečnosti potravin, jejich výroby, distribuce a prodeje, jsou následující:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004, ze dne 29. dubna 2004, o úředních kontrolách za účelem ověřování, zda jsou dodržovány právní předpisy o krmivech a potravinách a ustanovení o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) 2004/41/EHS, ze dne 21. dubna 2004, rušící směrnice, týkající se hygieny potravin a zdravotní nezávadnosti pro produkci a uvádění do oběhu potravin živočišného původu určených pro lidskou spotřebu a pozměňující Směrnice Rady 89/662/EHS a 91/67/EHS a Rozhodnutí Rady 92/118/EHS.

Nařízení Komise (ES) č. 2073/2005 o mikrobiologických kritériích pro potraviny, v platném znění.

Nařízení Komise (ES) č. 1881/2006, kterým se stanoví maximální limity některých kontaminujících látek v potravinách, v platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008, o potravinářských přídatných látkách, v platném znění.

Směrnice č. 2002/99/ES, kterou se stanoví veterinární předpisy pro produkci, zpracování, distribuci a dovoz produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě (Potravinové právo, 2016).

3.5. Potravinový trh v ČR

V České republice, obdobně jako v celé Evropské unii, patří výroba potravin k nosným odvětvím zpracovatelského průmyslu. Význam potravinářské výroby je dán zabezpečováním výživy obyvatelstva výrobou a prodejem zdravotně nezávadných, bezpečných, kvalitních a převážně i cenově dostupných potravin, výkonností a rostoucí konkurenceschopností tohoto odvětví. Některé potravinářské podniky mají přímou vazbu na zemědělskou prvovýrobu, jiné se zabývají až vyšší finalizací výsledných produktů. Velká část potravinářských podniků v České republice investovala nemalé prostředky a úsilí do hygieny a modernizace svých provozů, aby tak byly splněny požadavky stávající legislativy Evropské unie (eAGRI POTRAVINY, 2005).

3.5.1. Kvalita potravin

Předpokladem k zajištění konkurenceschopnosti agrární produkce na trhu EU je trvalé zlepšování kvality výrobků v konkurenčním prostředí, zejména použití marketingových nástrojů pro uplatnění kvalitních výrobků na jednotném evropském trhu. Kromě toho je nutné výchovou a propagací přesvědčit spotřebitelskou veřejnost o výhodách kvalitních potravin, produkovaných metodami šetrnějšími k životnímu prostředí i pohodě zvířat, a potravin s vyšší nutriční hodnotou. Vzhledem k tomu, že vnímání kvality má do značné míry subjektivní povahu

a její hodnocení souvisí především s preferencemi spotřebitelů, je právě výchova spotřebitelů a propagace nejvýznamnějším marketingovým nástrojem (pokud spotřebitelé nebudou preferovat kvalitní výrobky, nastane problém s jejich odbytem).

Termín „kvalita potravin“ ve své podstatě zahrnuje celou řadu vzájemně propojených, nebo na sebe buď přímo, nebo i nepřímo navazujících aspektů. V každém případě se jedná o multikriteriální parametr, který pokrývá hygienické, nutriční, technologické, senzorické a informační aspekty. Právě tak jde i o vlastní užitnou hodnotu, která je dána snadností kulinární přípravy, spotřeby, a samozřejmě i o aspekty ekonomické. Kvalita potraviny je jedním z klíčových parametrů potraviny a je tvořena a ovlivňována v celém průběhu potravinového řetězce. Přestože kvalita potravin je mnohorozměrným pojmem, je nutné si uvědomit, že nejzákladnějšími podmínkami kvality potravin je jejich bezpečnost a hygiena. Je to dáno tím, že potravinářský výrobek, který nesplňuje tyto dva základní předpoklady, nemá legislativní oprávnění být uváděn do oběhu. Spotřebitel by měl mít jistotu, že to, co si při nákupu dává do košíku, lze bezpečně konzumovat. Stejně tak by měl mít jistotu, že zakoupené zboží odpovídá i vynaloženým finančním prostředkům. Zamyslíme-li se nad těmito základními podmínkami, dojdeme k závěru, že kvalita potravin úzce souvisí jak s bezpečností výživy a ovlivňováním zdraví spotřebitele, tak s jeho preferencemi a stravovacími návyky.

Při hodnocení kvality jsou důležité tyto hlavní aspekty:

- Nutriční, respektive fyziologická hodnota, která zahrnuje nutričně žádoucí složky potravin, jako jsou živiny – proteiny, sacharidy a tuky, obsah vitamínů a minerálů, antioxidantů, sušiny a vlákniny. Zahrnuje také nutričně nežádoucí látky, ke kterým patří rezidua pesticidů, nitráty a těžké kovy, mykotoxiny, rezidua Budoucnost kvality a bezpečnosti potravin v Česku 13 léčiv, patogenní organizmy a alergeny. Zajištění fyziologicky adekvátní stravy pro obyvatelstvo je zvláště důležité při změně životního stylu, jaká v současné době probíhá.
- Senzorická kvalita, která je dána vzhledem, tj. barvou, tvarem, vůní, chutí, aromatem a konzistencí.
- Funkční vhodnost, která určuje, zda je produkt vhodný pro komerční, domácí nebo průmyslové účely. Mezi důležitá kritéria funkční kvality patří vaření, smažení,

vlastnosti při pečení, cena a doba přípravy. Dnes je ve vztahu ke změně životního stylu a v souladu s celospolečenskými zájmy obzvláště důležité vyrábět, dodávat na trh a nabízet potraviny s nutriční hodnotou odpovídající současným vědeckým poznatkům o výživě a reagující na aktuální stav běžné populace jako celku. Nelze přitom však vynechávat potřeby užších populačních skupin, jako jsou např. děti, lidí trpící celiakií, cukrovkou či alergiemi. Jedním z předpokladů vedoucích k řešení tohoto problému je výroba tzv. „funkčních potravin" nebo potravin vyráběných „na míru".

- Kvalita zpracování, která zahrnuje množství přidaných látek při výrobě potraviny, například se jedná o aditiva, enzymy, mikroorganizmy, GMO, ionizační záření.
- Právní kvalita, je dána standardy kvality, které musí potraviny splňovat a které jsou dány legislativními předpisy a regulacemi na národní a evropské úrovni.
- Kvalita celého procesu, která hodnotí vliv produkce potraviny na životní prostředí od zemědělské produkce po zpracování. Zahrnuje tyto komponenty: využití zdrojů, funkci půdy, kvalitu vody, eutrofikaci, acidifikaci, emise a globální oteplování, ochranu a chov zvířat, toxicitu, diverzitu druhů a biotopů, tvorbu krajiny a etická témata, jako je např. práce dětí.
- Vnitřní kvalita popisuje atributy, které nemohou být změřeny vědeckými metodami a hodnotí potravinu jako součást většího celku.
- Cenu nelze zahrnout mezi hlavní aspekty, protože nemusí být vždy v souladu s kvalitou (Valenta, 2011).

3.5.2. Bezpečnost potravin

Zajištění bezpečnosti potravin je samozřejmým a nezbytným předpokladem zdravé stravy. V zájmu ochrany spotřebitele musí všechny potravinové výrobky splňovat přísné předpisy, týkající se bezpečnosti potravin a případných nežádoucích dopadů na zdraví spotřebitele. Tyto evropské i národní předpisy zahrnují celý potravinový řetězec „od vidličky po farmu". Výchozím předpokladem bezpečných a kvalitních potravin je cílené sledování nežádoucích látek nejen v konečných produktech, ale již ve výchozích surovinách, používaných k jejich výrobě, a to bez rozdílu, zda se jedná o potravinu nebo krmivo. Z tohoto hlediska je důležitá kontrola i těch složek životního prostředí, které by mohly ovlivnit výchozí surovinu, a tudíž i

finální výrobek. V souvislosti se zmíněnými potravinovými krizemi je nutné si uvědomit, že bezpečnost potravin může být narušena jednak náhodně a neúmyslně, popřípadě systematicky a přitom neúmyslně. Hlavním úkolem pro udržení důvěry spotřebitele v bezpečnost potravin a potravinářských výrobků musí být v blízké budoucnosti nejen zachování vysokých standardů bezpečnosti potravin, ale současně i zajištění komunikace se spotřebitelem na takové úrovni, aby bylo vyloučeno klamání spotřebitele (Valenta, 2011).

3.5.3. Označování potravin

Údaje uváděné na obalech potravin jsou pro spotřebitele základním zdrojem informací, aby se mohl rozhodnout při výběru ze širokého spektra výrobků. V dobách přísné regulace trhu se potraviny vyráběly v úzkém sortimentu podle jednotných norem, takže nebylo nutné složité označování a zákazník nemohl, ale ani nemusel, vybírat. Dnes je situace náročnější pro výrobce i pro spotřebitele. Co a jak musí být na baleném výrobku uvedeno, ukládá především zákon 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, a prováděcí vyhláška 113/2005 Sb., o označování potravin.

Z hlediska označování výrobků jsou rozdílné požadavky na potravinu „balenou“ (umístěnou do obalu, např. u výrobce potraviny či v balírně), „zabalenou“ (umístěnou do obalu za nepřítomnosti spotřebitele jinde než u výrobce, či v balírně, většinou v zázemí prodejny) a potravinu „nebalenou“. Podrobně zpracovaná pravidla platí především pro balené potraviny. V případě balených potravin musí být údaje uvedeny buď přímo na spotřebitelském obalu jednotlivého výrobku, nebo na vnějším obalu skupinového balení. Údaje musí být pro spotřebitele srozumitelné; pro spotřebitele v ČR musí být v českém jazyce (výjimkou může být obchodní název výrobku, příp. údaje, které nelze vyjádřit v Češtině), musí být uvedené na viditelném místě, snadno čitelné (velikost písma však až na některé výjimky není stanovena, takže používání brýlí bývá často nezbytné), nezakryté, nepřerušené jinými údaji, nesmazatelné.

Zásadně platí, že způsob označování nesmí uvádět spotřebitele v omyl, pokud jde o vlastnosti, množství či původ potraviny. Potravině nesmějí být přisuzovány vlastnosti a účinky, které nemá, a ani nesmí být vyvoláván dojem, že potravina vykazuje zvláštní charakteristické vlastnosti,

když ve skutečnosti tyto vlastnosti mají všechny podobné potraviny. Proto také platí, že na obalu smějí být uvedeny či vyobrazeny jen ty složky/suroviny, které byly k výrobě použity.

K základním údajům, které až na výjimky musí být uvedeny na všech balených potravinách, patří:

- název obchodní firmy a sídlo výrobce nebo dovozce nebo prodávajícího nebo balírny,
- název potraviny – název jejího druhu (např. „čerstvé máslo“, „mléčná čokoláda“, „tavený sýr“)
- datum použitelnosti u vyhláškou stanovených druhů potravin podléhajících rychle zkáze (např. spotřebujte do 30. 09. 2006) nebo
- datum minimální trvanlivosti (u ostatních potravin), –
- údaj o množství výrobku,
- složení potraviny, příp. informace o přítomných alergenních složkách,
- označení šarže (v případě, že datum minimální trvanlivosti nebo použitelnosti neobsahuje den a měsíc),
- údaj o ošetření ionizujícím zářením, pokud bylo aplikováno (Suková, 2006).

3.5.4. Země původu

Označení země původu je stanoveno v nařízení (EHS) č. 2913/92. Za potravinu, která nese označení země původu, se považuje potravina, která byla vyrobena nebo zcela získána na území dané země. Pokud se na výrobě potraviny podílely dvě nebo více zemí, 29 pochází ze země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování (Štěpánek, 2014).

V předchozí podkapitole byly specifikovány povinné údaje, které musejí být uvedeny na obalu. Z toho vyplývá, že údaj o označení země původu zůstává u většiny potravin stále nepovinný. Tudíž se jedná o dobrovolný údaj. Uvedení země původu je povinné podle následujících nařízení:

- (EU) č. 1151/2012, o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a zaručeně tradičních specialit.
- (ES) č. 607/2009 u některých vinařských produktů (podle nařízení /ES/ č. 479/2008) v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a tradičních výrazů.
- (ES) č. 1760/2000 o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa, a sice u hovězího masa.
- (EU) č. 543/2011 v případě nezpracovaného ovoce, zeleniny a brambor; tímto nařízením se provádí rámcové nařízení č. 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů.
- (ES) č. 589/2008 v případě vajec (v rámci tzv. kódu producenta); tímto nařízením se provádí rámcové nařízení č. 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů.
- (EU) č. 29/2012 u extra panenského olivového oleje a u panenského olivového oleje.
- (EU) č. 1169/2011.

Uvedení země původu u potravin je dle nařízení (EU) č. 1169/2011 povinné:

- pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu,
- u vepřového, skopového, kozího a drůbežího masa, a to ve stavu čerstvém, chlazeném nebo zmrazeném.

Označení země chovu a země porážky u výše jmenovaných druhů masa vymezuje nařízení (EU) č. 1337/2013 (Chýlková, 2015).

3.6. Sběr a zpracování dat ve statistice zahraničního obchodu

Statistika zahraničního obchodu publikovaná Českým statistickým úřadem je od přistoupení České republiky k Evropské unii (květen 2004) založena na dvou systémech sběru dat:

• Intrastat sleduje pohyb zboží uvnitř Společenství (přijetí a odeslání zboží z/do států EU)

• Extrastat sleduje obchod s nečlenskými státy EU (dovoz a vývoz zboží z/do třetích zemí).

Do statistiky zahraničního obchodu se zahrnuje veškeré zboží, které znamená přírůstek nebo úbytek materiálových zásob České republiky tím, že vstoupí na hospodářské území ČR (dovoz) nebo opustí hospodářské území ČR (vývoz). Kromě standardních transakcí zahrnuje také výměnný obchod, zboží do komise (zboží určené k prodeji, ale neprodané v okamžiku překročení hranice), zušlechtění a opravy, finanční leasing, zboží obchodované mezi podniky ve společném vlastnictví, zboží obchodované na vládní účet, poštovní zásilky, které jsou předmětem celního řízení, aj. Do statistiky zahraničního obchodu se nezahrnuje zboží v režimu tranzit (jednoduchý tranzit nebo tranzit s překládkou), zboží v celním režimu dočasného použití (zboží dočasně propuštěné na veletrhy, výstavy, zkoušky apod.), zboží propuštěné do volného oběhu poté, co prošlo režimem aktivního zušlechtění nebo přepracování pod celním dohledem, nezákonný obchod, provozní leasing, měnové zlato, zákonná platidla, cenné papíry, zboží pro diplomatické účely, zboží určené pro první pomoc v oblastech zasažených živelnými pohromami a rovněž poštovní známky (KURZYCZ).

3.6.1. Extrastat

Systém statistiky zahraničního obchodu se zeměmi, které nejsou členskými státy Evropské unie, se nazývá Extrastat a je založen na získávání údajů z celních prohlášení (Jednotných správních dokladů). Nezahrnují se do něj údaje o zboží umístěném do svobodného celního pásma nebo svobodného celního skladu, propuštěném do celního režimu uskladňování v celním skladu a celního režimu dočasného použití, avšak ani o zpět vyváženém zboží bezprostředně po některém z těchto celně schválených určení. Dále nejsou v Extrastatu vykazovány údaje o zboží propuštěném do celního režimu tranzitu (Český statistický úřad).

4. Vlastní práce

4.1. Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky

4.1.1. Postavení AZO v bilanci ZO ČR

Česko jako průmyslově vyspělá země s nedostatečnou surovinovou základnou si nemůže vytyčovat žádný jiný prioritní cíl než směřovat k aktivní bilanci zahraničního obchodu. Pro průmyslová odvětví platí tento axiom bez výhrad, zůstává dlouhodobým cílem i pro agrární zahraniční obchod, avšak s podstatnými výhradami. Český agrární sektor v daných přírodních podmínkách země malého ekonomického rozměru nemůže uspokojit základní potřeby národního hospodářství a musí řadu komodit zejména nekompetitivní povahy trvale dovážet (Kraus, 2007).

Z uvedené časové řady za období 2004–2018 vyplývá, že díky růstu hodnoty vývozu a dovozu neustálé roste hodnota obratu celkového ZO a AZO. Významný zlom je patrný v roce 2005, kdy hodnota celkového vývozu mírně přesáhla hodnotu dovozu a od té doby má saldo zahraničně obchodní bilance z hlediska krátkodobého a dlouhodobého trendu bilanční aktivum. Nezanedbatelní faktor pro celkového zahraničního obchodu je změna v celních pravidel a zjednodušení administrativní řízení na hranicích na jedné stráně a vstup ČR do společenství významných tržních ekonomik v Evropy na druhé stráně, který vedli ke kladné efekty.

Z tabulky č.1 je zřejmé že, od roku 2017 klesá podíl agrárního vývozu na celkový zahraniční obchod. Na straně vývozu hodnota poklesla oproti roku 2016 o 4 851 mil. Kč, neboli o 2,40 % (Tabulka č.2). Hodnota dovozu pak se zvýšila o 1,3 %, tj. 2 816 mil. Kč. Podle předběžných dat z roku 2018 ještě výrazněji klesla hodnota vývozu. Oproti roku 2017 se hodnota vývozu snížila o 5,4 %, zároveň se také snížila i hodnota dovozu o 0,5 %.

I přesto, že hodnota agrárního vývozu vzrostla až na trojnásobek, oproti roku 2004 (Tabulka č.2) ve srovnání s hodnotou dovozu, která se zdvojnásobila, můžeme konstatovat, že podíl AZO na celkový ZO vzrostl pouze o 0,6 % na straně exportu a 0,3 % na straně importu. Největší podíl na celkový ZO zaznamenal AZO v roce 2015, a to 5,18 %, což je nejlepší výsledek od roku 2001. Avšak ačkoliv se vysoké zahraniční saldo podařilo snížit, strukturu agrárního zahraničního obchodu se stále nedaří zlepšovat. Česko vyváží z velké části laciné suroviny a dováží výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Hodnota vývozu roste hlavně u komoditní skupiny

mléko a mléčné výrobky. Vedle mléka se agrární saldo zlepšuje u vývozu obilovin a tabáku. Zatímco tabák je komodita, jehož zpracování probíhá právě v ČR, a tudíž se i zde tvoří přidaná hodnota, což lze hodnotit pozitivně, u obilovin tomu tak není. V roce 2018 je podíl agrárního zboží na celkovém zahraničním obchodu v obou případech podprůměrný. Po celé sledované období je podíl agrárního vývozu na celkový vývoz nižší než podíl agrárního dovozu na celkový dovoz.

Tabulka č.1 - Vývoj ZO a AZO v letech 2004 až 2018 a podíl na celkovém ZO (v mil. Kč)

	Vývoz			Dovoz		
ROK	ZO	AZO	Podíl na ZO (%)	ZO	AZO	Podíl na ZO (%)
2004	1 722 657	61 526	3,57	1 749 095	93 822	5,36
2005	1 868 586	78 520	4,20	1 829 962	103 522	5,66
2006	2 144 573	78 542	3,66	2 104 812	112 737	5,36
2007	2 479 234	96 880	3,91	2 391 319	129 333	5,41
2008	2 473 736	106 931	4,32	2 406 489	131 048	5,45
2009	2 138 623	101 708	4,76	1 989 036	133 735	6,72
2010	2 532 797	105 364	4,16	2 411 556	140 008	5,81
2011	2 878 691	120 381	4,18	2 687 563	156 674	5,83
2012	3 072 598	148 309	4,83	2 766 888	173 026	6,25
2013	3 174 704	160 594	5,06	2 823 485	184 674	6,54
2014	3 628 826	180 247	4,97	3 199 630	199 909	6,25
2015	3 883 249	200 973	5,18	3 477 000	219 355	6,31
2016	3 974 043	201 592	5,07	3 494 671	224 677	6,43
2017	4 244 588	196 741	4,64	3 801 432	227 493	5,98
2018	4 390 887	186 077	4,24	3 991 864	226 398	5,67
Průměr	3 132 887	186 077	4,24	3 991 864	226 398	5, 94

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Ve grafu č.1 (Příloha č.3) je znázorněna bilance AZO. Oproti bilanční hodnotě celkového zahraničního obchodu, která se pohybuje v kladných číslech, již tomu tak není v případě salda

agrárního zahraničního obchodu a můžeme konstatovat, že AZO zůstává dlouhodobě v pozicí agrárního dovozce. Naposledy kdy AZO měl pozitivní saldo, byl rok 1993 (800mil. Kč). Od té doby až dodnes je bilance v mínusu. Nejhorší výsledky jsou zaznamenány v roce 2018. V tomto roce saldo skočilo na 40 321 mil. Kč do mínusu, což je až dvojnásobně více než v roce 2015, kdy schodek AZO dosáhl historický nejnižšího záporného salda. V tomto roce se ukazuje ošidnost závislosti na vývozu surovin. Zatímco cena surovin stagnovala nebo klesala, ceny potravin zůstaly přibližně stejné, nebo se navyšovaly.

Graf č.1 – Vývoj AZO v letech 2004 až 2018 v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro analýzu dynamiky vývoje AZO v letech 2004 až 2018 byla sestavena Tabulka č. 2. Největší meziroční nárůst na straně vývozu byl zaznamenán v roce 2005, kdy hodnota vývozu oproti roku 2004 vzrostla o 27,6 %. Velmi významný a nezanedbatelný faktor pro celkový agrární vývoz je změna v celních pravidel a zjednodušení administrativního řízení na hranicích na jedné stráně, a vstup ČR do společenství významných tržních ekonomik v Evropy na druhé stráně, které vedly ke kladným efektům. Rychlejší dynamika růstu vývozu nepomohla ke snižování záporného salda. Vnitřní struktura agrárního salda bude podrobněji strukturována do tří základních kategorií. V prvním případě jde o agrárních produktech, které za českých přírodních

podmínkách nemohou být vyrobené. „Vyžádané“ agrární dovozy jsou takové, kdy prostřednictvím AZO jsou uspokojovány potřeby nezemědělských resortů, ale také dovozy agrárních komodit, jejichž produkce není z dlouhodobého hlediska konkurenceschopná. Třetí nejspornější a nejobtížněji kvantifikovatelnou skupinou jsou tzv. „vynucené“ agrární dovozy. Jedná se často o komodity s vyšší přidanou hodnotou nabízených obvykle nadnárodními společnostmi v cenových polohách, kvalitě a marketingu, kterému tuzemští zpracovatelé nedokáží konkurovat (Kraus, 2007).

Tabulka č.2 – Základní ukazatele vývoje AZO v letech 2004 až 2018 v mil. Kč

	Vývoz			Dovoz		
ROK	(mil. Kč)	Bazický index	Řetězový index	(mil. Kč)	Bazický index	Řetězový index
2004	61 526	1,000	-	93 822	1,000	-
2005	78 520	1,276	1,276	103 522	1,103	1,103
2006	78 542	1,277	1,000	112 737	1,202	1,089
2007	96 880	1,575	1,233	129 333	1,378	1,147
2008	106 931	1,738	1,104	131 048	1,397	1,013
2009	101 708	1,653	0,951	133 735	1,425	1,021
2010	105 364	1,713	1,036	140 008	1,492	1,047
2011	120 381	1,957	1,143	156 674	1,670	1,119
2012	148 309	2,411	1,232	173 026	1,844	1,104
2013	160 594	2,610	1,083	184 674	1,968	1,067
2014	180 247	2,930	1,122	199 909	2,131	1,082
2015	200 973	3,266	1,115	219 355	2,338	1,097
2016	201 592	3,277	1,003	224 677	2,395	1,024
2017	196 741	3,198	0,976	227 493	2,425	1,013
2018	186 077	3,024	0,946	226 398	2,413	0,995
průměr	134 959		1,087	169 686		1,066

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jak je zřejmé z tabulky č.3, ve sledovaném úseku vývoz převažuje nad dovozem u celkového ZO, kromě roku 2004. Pravá strana tabulky se zabývá AZO a ukazuje na to, že se ve stejném úseku více dováželo, než vyváželo.

Tabulka č.3 – Porovnání agrárního vývozu a dovozu celkového ZO a AZO v letech 2004–2018

Rok	ZO			AZO		
	Vývoz	Dovoz	V/D	Vývoz	Dovoz	V/D
2004	1 722 657	1 749 095	98,49	61 526	93 822	65,58
2005	1 868 586	1 829 962	102,11	78 520	103 522	75,85
2006	2 144 573	2 104 812	101,89	78 542	112 737	69,67
2007	2 479 234	2 391 319	103,68	96 880	129 333	74,91
2008	2 473 736	2 406 489	102,79	106 931	131 048	81,60
2009	2 138 623	1 989 036	107,52	101 708	133 735	76,05
2010	2 532 797	2 411 556	105,03	105 364	140 008	75,26
2011	2 878 691	2 687 563	107,11	120 381	156 674	76,84
2012	3 072 598	2 766 888	111,05	148 309	173 026	85,71
2013	3 174 704	2 823 485	112,44	160 594	184 674	86,96
2014	3 628 826	3 199 630	113,41	180 247	199 909	90,16
2015	3 883 249	3 477 000	111,68	200 973	219 355	91,62
2016	3 974 043	3 494 671	113,72	201 592	224 677	89,73
2017	4 244 588	3 801 432	111,66	196 741	227 493	86,48
2018	4 390 887	3 991 864	110,00	186 077	226 398	82,19

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2. Teritoriální struktura AZO

4.2.1. Agrární vývoz podle skupin zemí

Z hlediska směru obchodních toků vykazuje AZO dominantní orientaci na trh EU. Podíl vývozu do EU na celkovém agrárním exportu přesahuje trvale 90 % (Tabulka č. 4). Část vývozu realizovaného do zemí EU však nekončí na jednotném vnitřním trhu, ale je reexportována dále do mimo unijních zemí. Tento rys je pochopitelný vzhledem ke geografické poloze ČR, ležící

uvnitř kontinentu, sousedící výhradně se zeměmi EU a bez přístupu k moři, navíc, je-li pak obchodování na jednotném trhu EU zcela bezbariérové (Ministerstvo zemědělství, 2012).

V tabulce č. 4 je znázorněn podíl jednotlivých skupin zemí na celkový agrární vývoz ČR. V roce 2016 došlo k poklesu podílu EU od 91,7 % na 91,5 % a v roce 2017 se tento podíl nezměnil. V porovnání s rokem 2013, podíl EU klesl o 0,1 %. Na druhé straně, skupina ostatních států s vyspělou tržní ekonomikou (OSVTE) zvýšila svůj podíl v roce o 0,5 %, oproti roku 2013. Společně pak nezávislé státy snížily svůj podíl o 0,7 %.

Tabulka č.4 – Teritoriální skladba agrárního vývozu ČR v letech 2013 až 2017 (v %)

	2013	2014	2015	2016	2017
EU – 28	91,6	91,6	91,7	91,5	91,5
SNS	2,6	2,7	1,9	1,8	1,9
OSVTE	1,7	1,8	2,1	2,3	2,2
RZ	2,7	2,4	2,9	2,8	2,8
EVSO	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
ETE	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Zdroj**:** ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.2. Agrární vývoz do jednotlivých zemí

Nejvýznamnějšími obchodními partnery na straně vývozu jsou Polsko, Německo a Slovensko. V grafu č. 2 je znázorněn vývoj celkového agrárního vývozu s těmito státy za posledních 5 let, a je vidno, že meziročně nevykazuje příliš velké výkyvy. Celkový agrární vývoz do sousedních zemí dlouhodobě tvoří více jak 50 % z celkového agrárního vývozu státu; Česko nejvíce agrárního zboží importuje na Slovensko, přibližně pětinu z celkového vývozu. Je to dáno jazykovou, geografickou, politickou a kulturní blízkostí.

Graf č. 2 – Vývoj agrárního vývozu ČR do vybraných zemí v letech 2013 až 2017 (v mil. Kč)

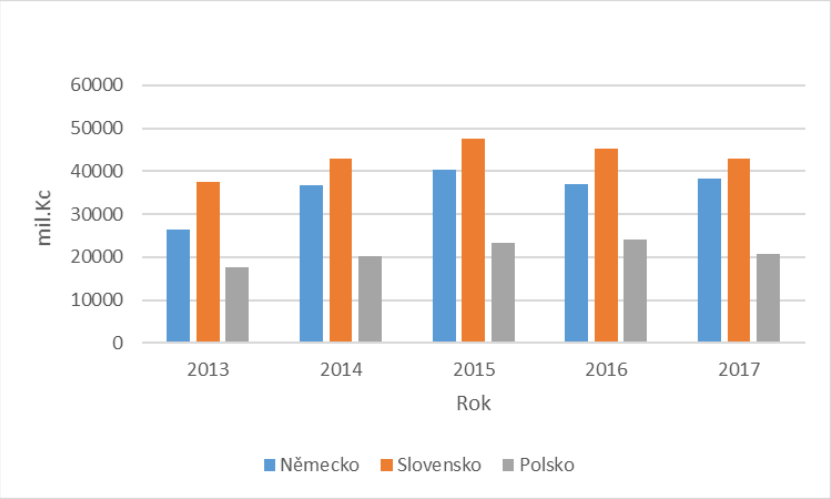

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.3 Agrární dovoz podle skupin zemí

Jak u vývozu, tak i u dovozu, jsou hlavním importérem potravin do České republiky země EU. Tyto podíly se průměrně dlouhodobě pohybují kolem 85 %. Další skupinou zemí, která má významnější podíl na dovozu, jsou rozvojové země. Další skupina zemí tvoří pouhých 6 % z celkového agrárního importu.

Tabulka č.5 – Teritoriální skladba agrárního dovozu ČR v letech 2013 až 2017 (v %)

	2013	2014	2015	2016	2017
EU – 28	86,0	85,2	84,9	85,3	85,8
SNS	0,8	1,0	0,9	1,0	1,0
OSVTE	3,2	3,5	3,4	3,1	3,1
RZ	8,0	8,1	8,3	7,9	7,6
EVSO	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4
ETE	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.4. Agrární dovoz z jednotlivých zemí

V grafu č. 3 jsou uvedeny roční údaje o nejvýznamnějších obchodních partnerech pro ČR z pohledu dovozu. Společně se podílí na celkovém dovozu přes 50 %. Největším agrárním importérem na českém trhu je Německo. Jeho podíl na celkovém agrárním dovozu je přes 20 %. Druhým největším dovozcem je Polsko, u kterého podle údaje v grafu v posledních 2 letech klesla výše dovozu.

Graf č.3 – vývoj agrárního zahraničního dovozu z vybraných zemí v letech 2013 až 2017(v mil. Kč)

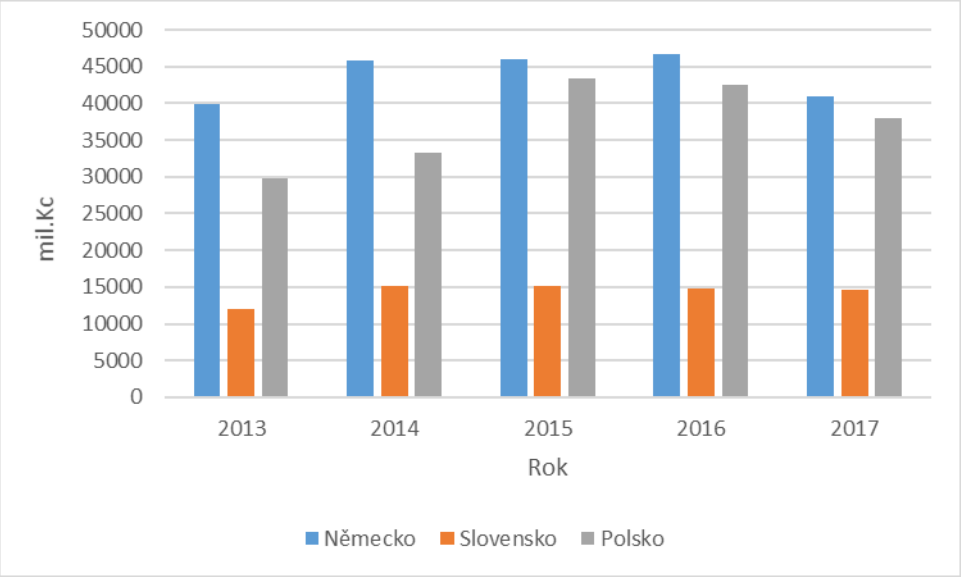

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.3. Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem

4.3.1. Vývoj celkového agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem

Z hlediska agrárního zahraničního obchodu je Polsko jednou z nejvýznamnějších obchodních partnerů České republiky; následuje za Německem a Slovenskem v oblasti vývozu a za Německem v oblasti dovozu. Průměrné se do Polska ročně importuje 10,65 % z celkového agrárního vývozu, dovoz z Polska pak se podílí 15,10 % z celkového agrárního importu.

Hodnoty celkového agrárního vývozu a dovozu mezi Českem a Polskem od roku 2004 až do roku 2016 vykazují rostoucí tendenci, s výjimkou roku 2009 ve sféře vývozu. Důvodem poklesu vývozu v roce 2009 bylo snížení cen, kolísání směnných kurzů, ale rozhodující vliv měla i celosvětová krize, která se v uvedeném roce projevila. Největší meziroční růst polského vývozu byl zaznamenán v roce 2015, a to o 10 137 mil. Kč. Od roku 2017 se jak hodnota vývozu, tak i hodnota dovozu začaly snižovat. Příčin poklesu dovozu z Polska bude zřejmě několik. V prvé řadě to jsou rostoucí příjmy Čechů, kteří si nyní mohou dovolit kvalitnější a dražší potraviny, na rozdíl od vypuknutí prvních potravinových skandálů po krizových letech. Roli mohly sehrát i přísnější kontroly ze strany našeho státu.

V porovnání s rokem 2004 se objem agrárního vývozu do Polska zvýšil o 13 974 mil. Kč, což je více než trojnásobek. Významnější je rozdíl dovozu z Polska, který se zvýšil o 29 426 mil. Kč, tedy více než čtyřnásobně.

Z tabulky č.6 je zřejmé, že hodnoty dovozu přesahují hodnoty vývozu dlouhodobě, což znamená že Česko z Polska více dováží, než vyváží. Největší záporné saldo vykazuje rok 2015, kdy bylo zboží z Polska dovezeno téměř dvakrát tolik, než toho, co bylo vyvezeno. Největší vliv na rostoucí hodnotu dovozu měla polská káva, jejíž dovoz se oproti roku 2014 zvýšil o 250 % (Příloha č. 5).

Tabulka č.6 – Vývoj AZO mezi Českem a Polskem v letech 2004–2018 (v mil. Kč)

	Obrat	Vývoz	Podíl na AZO	Dovoz	Podíl na AZO	Saldo
Rok	Mil. Kč	Mil. Kč	%	Mil. Kč	%	Mil. Kč
2004	14532,0	5809,0	9,44	8 723,0	9,30	-2914,0
2005	19282,4	7148,7	9,10	12133,7	11,72	-4985,0
2006	24501,5	8490,1	10,81	16011,4	14,20	-7521,3
2007	27811,7	10373,8	10,71	17437,9	13,48	-7064,1
2008	29118,0	11941,4	11,17	17176,6	13,11	-5235,2
2009	29262,4	9616,2	9,45	19646,2	14,69	-10030,0
2010	30920,4	10391,1	9,86	20529,3	14,66	-10138,2
2011	36585,2	13141,9	10,92	23443,3	14,96	-10301,4
2012	43232,8	16640,0	11,22	26592,8	15,37	-9952,8
2013	47488,3	17618,9	10,97	29869,4	16,17	-12250,5
2014	53600,3	20279,3	11,25	33321,0	16,67	-13041,7
2015	66736,9	23278,7	11,58	43458,2	19,81	-20179,5
2016	66637,6	24181,0	12,00	42456,6	18,90	-18275,6
2017	58699,2	20795,5	10,57	37903,7	16,66	-17108,2
2018	57931,7	19783,0	10,63	38148,7	16,85	-18365,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.3.2. Komoditní struktura AZO

V příloze č.4 jsou znázorněny skupiny zboží vývozu do Polska ve sledovaném období u skupiny zboží s největším podílem na celkovém agrárním vývozu do této země. Na základě příloze č.4 je vytvořena tabulka č.7 která uvádí průměrné tempo růstu u této skupiny zboží. Všechny tyto kategorie zboží tvoří přes 50 % z celkového agrárního vývozu. Nejvýznamnější skupinou z nich jsou obiloviny a obilné výrobky, které v meziročním srovnání nemají příliš velké výkyvy. Největší hodnoty dosáhly v roce 2012, kdy vývoz tohoto zboží byl zhruba 4383 mil. Kč. Kategorie, s největšího tempo růstu jsou „Nápoje“.

Tabulka č.7 – Vývoj vývozu do Polska u komodit s nejvyšším podílem na celkovém vývozu (v %)

Rok	Obiloviny a obilné výrobky	Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	Krmiva pro zvířata (kromě nem. obilnin)	Nápoje	Různé jedlé výrobky a přípravky
Tempo růstu	**1,0839**	**1,1102**	**1,1268**	**1,1773**	**1,0326**

Zdroj: Vlastní zpracování dle databáze ČSÚ

V příloze č.5 jsou dány hodnoty dovozu z Polska u vybraných kategorií komodit s nejvyšším podílem na celkovém dovozu za sledované období. Na základě příloze č.5 je vytvořena tabulka č.8 která uvádí průměrné tempo růstu u této skupiny zboží. Tato skupina zboží tvoří zhruba 72 % z celkového agrárního dovozu z Polska. Nejvyšší hodnoty dovozu dosáhla kategorie „káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich“ v roce 2015, s meziročním zvýšením o 5 361 mil. Kč, tedy zhruba pětinou z celkového agrárního dovozu v tomto roce. Ostatní komodity - „mléčné výrobky a vejce“, „zelenina a ovoce“ a „obiloviny a obilné výrobky“ vykazují rostoucí trend za sledované období. Kategorií, která dosáhla největšího tempa růstu, je maso a masné výrobky.

Tabulka č.8 – Vývoj dovozu z Polska u komodit s nejvyšším podílem na celkovém dovozu (v %)

Rok	Maso a masné výrobky	Mléčné výrobky a vejce	Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	Zelenina a ovoce	Obiloviny a obilné výrobky
Tempo růstu	**1,3370**	**1,0902**	**1,1436**	**1,0557**	**1,0976**

Zdroj: Vlastní zpracování dle databází ČSÚ

4.3.3. Negativní zprávy spojené s polskými potravinami

Potraviny původem z Polska se jeví dlouhodobě jako problematické. Nepovolené pesticidy, bakterie salmonely, či přímý prodej masa z nemocných kusů dobytka, což je jen namátkový výběr toho, co inspektoři našli v české prodejní síti.

Sérii zpráv o problematické kvalitě polských potravin zahájila v roce 2012 takzvaná solná aféra. Firmy zapletené v Polsku do tohoto skandálu prodávaly technickou sůl označenou za jedlou výrobcům uzenin, zpracovatelům ryb, či pekárnám. Z těchto výroben se mohla dostat do obchodů nejen v Polsku, ale zřejmě i do zahraničí.

V roce 2013 se na českém trhu objevilo koňské výsekové maso z Polska, obsahující analgetikum fenylbutazon, které se nesmí dávat zvířatům, pěstovaným pro účely konzumace lidmi. Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI) také zakázala prodej polských kvašených okurek a kysaného zelí, které obsahovaly zakázanou kyselinu mravenčí. Problémy byly v ČR i s polským kakaem, které obsahovalo pouze 80 procent kakaa, zatímco zbývající část tvořila dřevitá hmota z drcených kakaových slupek.

Největší "haló" nyní vyvolává polské maso, a to zejména v souvislosti s porážkami nemocného dobytka. O aféře jsme psali v předešlých dvou dnech a níže připojujeme i odkazy na články. Nejedná se ale jen o hovězí; z Polska se k nám již několikrát dostalo i kuřecí, krůtí a vepřové, ve kterém byly prokázány salmonely.

Asi největší případ z posledních let se týkal vajec – v říjnu 2016 zakázala Státní veterinární správa na základě zprávy z evropského systému rychlého varování RASFF prodej 3,5 miliónu polských vajec, která mohla obsahovat bakterie salmonelózy. V srpnu 2017 vypukl skandál s jedem ve vejcích. Na trhu v několika zemích Evropy, včetně ČR a Slovenska, se objevily miliony vajec a výrobků z nich obsahujících fipronil. V Česku pocházela podle veterinářů vejce s jedem z různých chovů z Polska. Také na Slovensko byla dodána z Polska vejce kontaminována fipronilem.

V únoru 2017 vyvolala pozornost zpráva Státní veterinární správy (SVS) o tom, že v Jablonci nad Nisou prodala jedna z firem zhruba 1,9 tuny kuřecího masa, které obsahovalo i bakterie způsobující salmonelózu. Celkem do Česka přišlo z Polska 3,6 tuny závadného masa, část veterináři stáhli, část šla do odpadu při úpravě. O měsíc později SZPI varovala spotřebitele, aby nejedli půlkilogramový mix polského mletého masa, který také obsahoval bakterie salmonely. SZPI vložila informaci do RASFF.

Během roku 2017 i v loňském roce se několikrát objevily problémy s polskými jablky a některými druhy zeleniny, ve kterých zjistila SZPI nadlimitní množství pesticidů.

4.4. Elementární charakteristiky vývoje

Výpočet elementárních charakteristik je využit k orientační představě o charakteru časové řady. Jsou zde vypočítány absolutní přírůstky a koeficient růstu.

Podle ukazatelů absolutních přírůstků znázorněných v Tabulce č. 9, máme velké meziroční odchylky ze strany vývozu. Největší přírůstek vývozu byl v roce 2012, kdy je zaznamenán i největší koeficient růstu. Záporný přírůstek, tedy úbytek objemu agrárního vývozu, byl v roce 2009, 2017 a 2018. Průměrný přírůstek agrárního vývozu do Polska v období od 2004 až 2018 byl 998 mil. Kč.

Největší absolutní přírůstek u dovozu je zaznamenán v roce 2015, kde se celkový dovoz oproti minulému roku zvýšil o 10 137 mil. Kč. Poté, stejně jako u vývozu, hodnota začala mírně klesat. Průměrný přírůstek agrárního dovozu z Polska v období od 2004 až 2018 byl 2 102 mil. Kč.

Tabulka č. 9 - Elementární charakteristiky vývozu a dovozu (v mil. Kč)

Rok	Vývoz	Koeficient růstu v %	Absolutní přírůstky	Dovoz	Koeficient růstu v %	Absolutní přírůstky
2004	5809,0	/	/	8 723,0	/	/
2005	7148,7	23,06	1339,7	12133,7	39,10	3410,7
2006	8490,1	18,76	1341,4	16011,4	31,96	3877,7
2007	10373,8	22,19	1883,7	17437,9	08,91	1426,5
2008	11941,4	15,11	1567,6	17176,6	-01,50	-261,3
2009	9616,2	-19,47	-2325,2	19646,2	14,38	2469,6
2010	10391,1	8,06	774,9	20529,3	04,50	883,1
2011	13141,9	26,47	2750,8	23443,3	14,19	2914
2012	16640,0	26,62	3498,1	26592,8	13,43	3149,5
2013	17618,9	5,88	978,9	29869,4	12,32	3276,6
2014	20279,3	15,10	2660,4	33321,0	11,56	3451,6
2015	23278,7	14,79	2999,4	43458,2	30,42	10137,2
2016	24181,0	03,88	902,3	42456,6	-02,30	-1001,6
2017	20795,5	-14,00	-3385,5	37903,7	-10,72	-4552,9
2018	19783,0	-4,87	-1012,5	38148,7	00,65	245
Průměr	14632,57	-10,11	998,14	27009,2	11,92	2101,84

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

4.4.1. Výběr vhodného modelu pro predikce budoucího vývoje AZO s Polskem

Výběr vhodné trendové funkce, která bude použita pro odhad budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Polskem, proběhl na základě indexů determinace. Funkce s nejvyšším koeficientem spolehlivosti bude sloužit k predikci agrárního vývozu a dovozu na další období.

V tabulce č.10 jsou uvedeny získané rovnice trendů, včetně koeficientu spolehlivosti. Z těchto údajů vyplývá, že k predikci bude použita trendová funkce kvadratická.

Tabulka č.10 – Trendové rovnice a indexy determinace

Vývoz			
	Lineární	**Kvadratický**	**Exponenciální**
Rovnice	$Y´=4431,48+1275,14t$	$Y´=3808,15+1495,14t-13,75t^2$	$Y´=6236,22*1,10^t$
I^2	0,8767	0,8810	0,8217
Dovoz			
	Lineární	**Kvadratický**	**Exponenciální**
Rovnice	$Y´=6594,43+2399,46t$	$Y´=6732,31+2350,77t+3,04t^2$	$Y´=10270,81*1,11^t$
I^2	0,9203	0,9203	0,8717

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Rovnice kvadratického trendu pro vývoz je:

$Y´=3808,15+1495,14t-13,75t^2$

Rovnice kvadratického trendu pro dovoz je:

$Y´=6732,31+2350,77t+3,04t^2$

4.4.2. Predikce budoucího vývoje hodnot vývozu a dovozu

V tabulce č. 8 jsou uvedeny odhadové hodnoty vývoje agrárního vývozu a dovozu mezi Českem a Polskem v letech 2019-2021. Hodnoty predikce byly získány na základě dosazení do rovnice kvadratického trendu, který byl vybrán podle indexu determinace (Tabulka č.7). Hodnoty

dovozu a vývozu, které byly získány ze statistického úřadu a hodnoty odhadované, byly zaneseny do grafu č. 4 a č. 5 pro ukázku budoucího vývoje.

V tabulce č.8 jsou uvedený odhadové bodové předpovědi pro vývoz a dovoz agrárního zboží mezi Českem a Polskem. Kvadratický trend, který byl využit k predikci, popisuje vývoj agrárního vývozu do Polska má index determinace 0,88, vývoj agrárního vývozu je tedy s 88% popsán zvolenou funkce. Kvadratický trend popisuje vývoj agrárního dovozu z Polska z 92%. Odhad predikce vývozu a dovozu do Polska vykazuje rostoucí trend v dalších třech letech.

Tabulka č. 11 – Predikce budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Polskem v letech 2019-2021 (v mil. Kč)

	Vývozu	**Dovozu**
Rok	**Bodová předpověď**	**Bodová předpověď**
2019	24 210	45 111
2020	25252	47561
2021	26266	50017

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování

V grafu č.4 je znázorněná bodová prognóza. Z grafu č.4 můžeme konstatovat, že budoucí predikce vývozu do Polska vykazuje rostoucí tendenci a odhadové hodnoty představují nejvyšší hodnotu vývozu za sledované období.

Graf č. 4 Predikce vývozu do Polska (v mil. Kč)

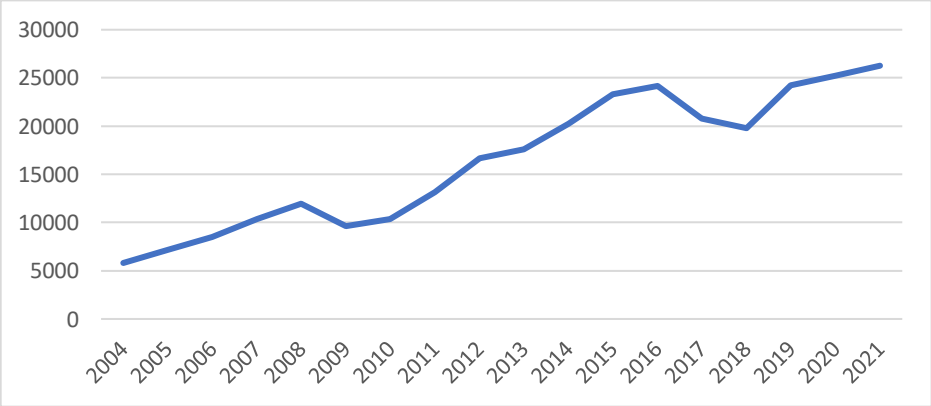

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Podle grafu č.5 můžeme konstatovat, že budoucí predikce dovozu z Polska vykazuje rostoucí tendenci a hodnoty odhadu by se měly přiblížit k hodnotám dovozu v roce 2015, který představuje nejvyšší hodnotu dovozu za sledované období.

Graf č.5 – Predikce agrárního dovozu z Polska (v mil. Kč)

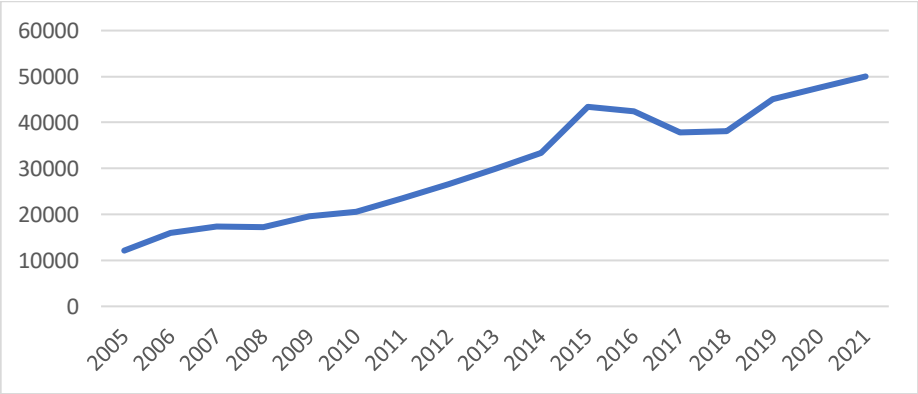

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.4.3. Zhodnocení výsledků AZO a návrhy pro jeho další rozvoj

Podle získaných odhadovaných hodnot budoucího vývoje agrárního obchodu mezi Českem a Polskem na období 2019-2021 dojde k nárůstu objemu u sledovaných ukazatelů. Tyto odhadnuté hodnoty pro následující tři roky jsou zároveň nejvyšší na sledovaném úseku. I přesto, že kvadratický model, který byl použít pro predikci, vykazuje vysoký koeficient spolehlivosti, existuje řada významných ukazatelů, které mohou významně ovlivnit budoucí vývoj.

Mezi významné faktory se řadí potravinová inflace a pohyb kurzu české koruny vůči cizím měnám. Dále na agrární trh mají velký vliv klimatické faktory, sezónnost, ale i vývoj společného agrárního trhu v rámci celé Evropské Unie, na kterém je Česko velmi závislé. Podíl Evropské Unie na celkovém agrárním vývozu dlouhodobě přesahuje 90 %. Pro vývoj českého agrárního obchodu by mělo Česko tento podíl na společném vnitřním trhu v minimální míře alespoň udržovat.

Vývoj vzájemného obchodu s Polskem, převážně ze strany dovozu, mohou ovlivnit nedůvěru spotřebitele v polské zboží. Po sérii afér v minulostí způsobené nálezem škodlivých látek nebo sníženou kvalitou polských výrobků, vytvářejí pochybnost o kvalitě a bezpečnosti u spotřebitelé. Pro vyhnutí se této nepříznivé situaci by mělo dojít ke zvýšení kontrol a inspekcí na obou stranách, a to před tím, než se výrobky dostanou na spotřebitelský trh. Tímto by Česko chránilo zdraví svých spotřebitelů před nepříznivými důsledky. Další komplikace si již Polsko nesmí dovolit. Tato špatná pověst by mohla ovlivnit nejen objem vývozu do Česka, ale i do ostatních států Evropské Unie. Navíc se tato nedůvěra může projevit také vůči ostatním polským komoditám, nejen vůči agrárnímu zboží.

5. Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl analyzovat vývoj a změny agrárního zahraničního obchodu České republiky od vstupu do EU, tedy od 2004, až do roku 2018. Konkrétně je zaměřena na vývoz a dovoz agrárních komodit s Polskem. Analýza agrárního zahraničního obchodu byla provedena na základě statistických metod. Hodnoty ukazatelů vývozu a dovozu jsou roční a byly vyjádřeny v běžných cenách. Pro porovnání vývozu a dovozu byly využity elementární charakteristiky časových řad.

Od vstupu České republiky do EU dynamičtěji roste hodnota vývozu než hodnota dovozu. I přesto, že je Česká ekonomika otevřená, český agrární obchod zůstává v pozici agrárního dovozce. Nejhorší výsledek je zaznamenán v roce 2018, kdy se schodek agrárního zahraničního obchodu prohloubil a dosáhl 40 321 mil. Kč do mínusu. To ukazuje v plné nahotě závislost na zahraničních výrobcích u agrárních komodit. Důvod je ten, že velkou část českého agrárního dovozu jsou pravě produkty, které se zde nepěstují, avšak jsou zcela nezbytné pro spotřebitelský trh.

Zásadním obchodním partnerem s agrárním zbožím pro Českou republiku je Evropská Unie. Ročně se do států Evropské unie exportuje přes 90 % z celkového agrárního vývozu. Mezi nejvýznamnější z nich patří Německo, Slovensko a Polsko.

Polsko je dlouhodobě třetím nejvýznamnějším odběratelem agrárního zboží z Česka a druhým nejvýznamnějším dodavatelem. Po celou dobou ve sledovaném úseku dovoz do Polska převyšuje hodnota vývozu. Hodnota vývozu a dovozu měly po celou analyzovanou dobu rostoucí tendenci, ale od roku 2017 pomalu začaly klesat. Jedním z důvodů je neustále se zvyšující negativní názor spotřebitelů na polské potraviny. Spotřebitelé ztrácejí důvěru v kvalitu polských potravin, a to především kvůli několika potravinovým kauzám, které se v posledních letech objevily ve spojitosti s potravinami vyrobenými v Polsku. Tyto časté problémy s kvalitou potravin vyvolávají nejen nedůvěru v potraviny samotné, ale slábne díky nim i spolehlivost

systému kontrol a zabezpečení kvality potravin, které se na českém trhu objevují. Polsko sice může nabídnout potraviny za nižší ceny, a tím silně konkurovat českým potravinám, ale kvůli klesajícímu zájmu spotřebitelů může dojít k poklesu objemu dovozu. U sledovaných komodit byla nejvýznamnější hodnota dovozu kategorie „Maso a masné výrobky“. Naopak u vývozu to byla kategorie „Obiloviny a obilné výrobky“.

I když v poslední době klesají hodnoty vývozu a dovozu, predikce budoucího vývoje odhaduje že obě hodnoty porostou v následující období. I přesto že modely vybrané k predikci vykazují vysoký koeficient spolehlivosti, existuje řada faktorů, které zpochybňují hodnoty celkového agrárního vývozu/dovozu. V první řadě jsou to klimatické podmínky, které se neustálé mění, společná obchodní politika, společná zemědělský politika Evropské Unie, ale i vývoj českého zemědělství a zemědělské produkce. Další faktor je posilování české koruny vůči cizím měnám. Značnou roli hraje také velká konkurence na agrárním trhu, která pak má vliv na cenu potravinářského výrobku.

Závěrem lze říci, že agrární obchod České republiky s Polskem bude ve svém vývoji, kromě obvyklých faktorů, majících vliv na agrární obchod, silně ovlivněn také negativním míněním českých spotřebitelů o potravinách dovážených z Polska.

6. Seznam použitích zdrojů:

- ABRAHÁM, M., J. HERZMANN, a B. MINAŘÍK. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Kamil Mařík – Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-34-7.
- Beneš,V. a kolektiv. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-0558.
- BRČAK, J., B. SEKERKA a D. STARÁ. *Makroekonomie-teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čenek, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
- CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-804-5.
- FOJTÍKOVÁ, L. *Historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.
- JUREČKA, V. a kolektiv. *Makroekonomie.3.*, aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.
- MACHOVA, H., E. ČERNOHLÁVKOVÁ., A. SATO. a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace.6.*, aktualiz.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4874-0.
- MANKIW, N., G. *Základy ekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2000. ISBN 80-7169-891-1.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Za hranice EU*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-076-5.
- SAMUELSON, A.,P., NORDHAUS, D. W.*Ekonometrie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X.
- SUKOVÁ, I. *Průvodce označováním potravin.* Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2006. ISBN 80-8271-174-1.
- SVATOŠ, M. A kolektiv. Ekonomika *agrárního sektoru*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-213-1846-5.
- SVATOS, M. *Zahraniční obchod: Teorie a praxe.* 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.
- VALENTA, O., P. Hladík, a kol. *Budoucnost kvality a bezpečnost potravin v Česku.* Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2011. ISBN 978-80-7419-056-8.

- VARADIN, F. *Mezinárodní ekonomie (teorie světového hospodářství).* Praha: Kamil Mařik – PROFESSIONAL PUBLIŠING, 2013. ISBN 978-80-7431-116-1.

Internetové zdroje:

- CHÝLKOVÁ, M. (2015). Otázky a odpovědi k nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.foodnet.cz/polozka/?jmeno=Aktualizovaná+př%C3%ADruča+%22Otky+a+odpovědi+k+nař%C3%ADzen%C3%AD+(EU)+č.+1169%2F2011+o+poskytován%C3%AD+informac%C3%AD+o+potravinách+spotřebitelům%22&id=37529
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Zahraniční obchod metodika. [online]. [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zo
- eAGRI POTRAVINY: Vývoj potravinového práva pokračuje. [online]. Ministerstvo zemědělství, 2005. [cit.2019-02-11]. Dostupné z:http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/aktualni-temata/hygienicky-balicek/vyvoj-potravinoveho-prava-pokracuje.html
- eAGRI POTRAVINY: Vývoj potravinového práva pokračuje. [online]. Ministerstvo zemědělství, 2005. [cit.2019-02-12]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/?fullArticle=1
- EPRAVO.CZ: Potravinové právo [online]. EPRAVO:CZ, 2013. [cit.2019-02-11]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/potravinove-pravo-92954.html?mail
- EUROSKOP: Zemědělství [online]. EUROSKOP, 2018. [cit.2019-02-10]. Dostupné z: https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/
- FAKTA A ČÍSLA O EVROPSKÉ UNII: Společná zemědělská politika (SZP) a Smlouva [online]. Albert Massot, 2018. [cit.2019-02-10]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/103/spolecna-zemedelska-politika-szp-a-smlouva)
- KRAUS, J. Reálný prostor pro snižování záporného salda Českého agrárního obchodu. [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: https://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie088.pdf

- KURZYCZ: Statistika zahraničního obchodu. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: https://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/metodika/76
- POHLOVÁ, K. (2014). Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2013. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací. [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie111.pdf
- POHLOVÁ, K. & TRDLICOVÁ, K. (2014). Výsledky agrárního zahraničního obchodu za rok 2013.[online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.uzei.cz/monitoring-azo/
- POHLOVÁ, K. & ŘÍHOVÁ,B.. (2015). Výsledky agrárního zahraničního obchodu za rok 2014.[online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z:http://www.uzei.cz/monitoring-azo/
- POTRAVINOVÉ PRÁVO. Epravo.cz [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z:www.epravo.cz/top/clanky/potravinove-pravo-92954
- ŠTĚPÁNEK, M. (2014). Nařízení (EU) č. 1169/2011o poskytování informací o potravinách spotřebitelům: 12. konference o zdravotní nezávadnosti výroby a zpracování potravin živočišného původu. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.vfu.cz/studium/icvi/b_stepanek.pdf

7. Přílohy

Příloha č.1 - Vývoj agrárního vývozu u komodit s největší podíl na AZO v mil. Kč ……..58

Příloha č.2 - Vývoj agrárního dovozu u komodit s největší podíl na AZO v mil. Kč ……..59

Příloha č.3 – Vývoj AZO České republiky …… 60

Příloha č.4 - Vývoj vývozu do Polska u komodit s největší podíl na celkový vývoz v mil. Kč ……61

Příloha č.5 – Vývoj dovozu z Polska u komodit s největší podíl na celkový dovoz v mil. Kč ……62

Příloha č.1 - Vývoj agrárního vývozu u komodit s největší podíl na AZO v mil. Kč

		Obiloviny a obilné výrobky	Mléčné výrobky a vejce	Nápoje	Tabák a tabákové výrobky	Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich
2014		29 177	21 794	13 655	13 708	14 330
	Podíl na AZO (%)	0,18	0,14	0,09	0,09	0,09
2015		30 758	19 447	14 873	18 400	22 472
	Podíl na AZO (%)	0,18	0,11	0,08	0,11	0,13
2016		32408	18 182	14 617	21 241	19 259
	Podíl na AZO (%)	0,18	0,10	0,08	0,12	0,11
2017		31 874	21053	14 625	21 986	14 381
	Podíl na AZO (%)	0,18	0,12	0,08	0,13	0,08
2018		29 059	21 074	15 050	17 417	13 857
	Podíl na AZO (%)	0,17	0,13	0,09	0,10	0,08

Příloha č.2 - Vývoj agrárního dovozu u komodit s největší podíl na AZO v mil. Kč

Rok		Zelenina a ovoce	Maso a masné výrobky	Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	Mléčné výrobky a vejce	Různé jedlé výrobky a přípravky
2014		34 120	28 677	20 919	16 776	15 135
	Podíl na AZO (%)	0,19	0,16	0,12	0,09	0,08
2015		38 683	29 151	29 175	16 087	15 583
	Podíl na AZO (%)	0,20	0,15	0,15	0,08	0,08
2016		41 149	29 860	26 558	16 133	15 552
	Podíl na AZO (%)	0,21	0,15	0,13	0,08	0,08
2017		42 477	31 736	21 678	17 426	16 741
	Podíl na AZO (%)	0,21	0,16	0,11	0,09	0,08
2018		42 672	32 025	20 438	17 321	17 163
	Podíl na AZO (%)	0,21	0,16	0,10	0,08	0,08

Příloha č.3 – Vývoj AZO České republiky

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2004	61 526	93 822	-32 296
2005	78 520	103 522	-25 002
2006	78 542	112 737	-34 195
2007	96 880	129 333	-32 453
2008	106 931	131 048	-24 117
2009	101 708	133 735	-32 027
2010	105 364	140 008	-34 644
2011	120 381	156 674	-36 293
2012	148 309	173 026	-24 717
2013	160 594	184 674	-24 080
2014	180 247	199 909	-19 662
2015	200 973	219 355	-19 382
2016	201 592	224 677	-23 085
2017	196 741	227 493	-30 752
2018	186 077	226 398	-40 321

Příloha č.4 – Vývoj vývozu do Polska u komodit s největší podíl na celkový vývoz v mil. Kč

Rok	**Obiloviny a obilné výrobky**	**Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich**	**Krmiva pro zvířata (kromě nem. obilnin)**	**Nápoje**	**Různé jedlé výrobky a přípravky**
2004	1472,64	1119,07	440,43	318,52	747,28
2005	1742,30	1306,53	461,33	429,92	738,66
2006	2075,25	871,41	596,07	338,32	734,343
2007	2871,66	725,56	792,69	884,33	952,28
2008	3972,65	775,55	959,51	706,24	1172,13
2009	2850,56	594,83	744,23	608,42	1022,77
2010	2993,90	652,56	1033,17	760,02	995,97
2011	3992,26	647,18	1253,84	779,61	849,64
2012	4383,34	880,35	1198,68	1081,75	837,37
2013	3288,49	1231,58	1454,75	1155,61	907,10
2014	3531,56	2755,27	1302,05	1263,12	1053,41
2015	3391,38	4813,29	1512,94	1851,83	1049,61
2016	3915,14	3908,89	1566,62	1763,59	1001,12
2017	3821,94	1744,56	1796,64	1605,99	910,85
2018	3492,86	1657,47	2010,00	1479,96	1056,82
Tempo růstu	**1,0839**	**1,1102**	**1,1268**	**1,1773**	**1,0326**

Příloha č.5 – Vývoj dovozu z Polska u komodit s největší podíl na celkový dovoz v mil. Kč

Rok	**Maso a masné výrobky**	**Mléčné výrobky a vejce**	**Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich**	**Zelenina a ovoce**	**Obiloviny a obilné výrobky**
2004	430,73	1709,68	1061,24	1971,20	1104,25
2005	1669,60	2530,32	1273,63	2301,08	1186,48
2006	2542,29	2895,18	1435,97	2714,44	1397,29
2007	2825,77	3019,15	1557,35	2520,30	1639,04
2008	3001,57	3194,82	1631,95	2315,65	1751,86
2009	3861,14	3354,20	2044,82	2186,73	1789,51
2010	2929,49	3796,28	2013,26	2278,79	1916,91
2011	4468,86	4172,80	2204,57	2061,92	2305,95